

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Žaneta Floriánová

Orientace studentů oboru Informační studia a knihovnictví v nabídce a dostupnosti
elektronických zdrojů na UK

Orientation of students of the Information studies and librarianship in the offer and
accessibility of electronic resources at the Charles University in Pratur

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 30. 7. 2012

.....

podpis studenta

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá orientací studentů oboru Informační studia a knihovnictví na Univerzitě Karlově v elektronických zdrojích.

Práce se postupně věnuje aspektům elektronických zdrojů. Popisuje možnosti připojení k elektronickým zdrojům na Univerzitě Karlově. Popisuje nejvyužívanější elektronické zdroje, které studenti využívají při svém studiu. Jedná se o Portál elektronických zdrojů, Portálu elektronických časopisů, Elektronické studijní texty a vyhledávači MetaLib. Dále práce seznamuje čtenáře s SFX a doprovodnými službami této nadstavbové služby. Práce jednoduše popisuje technologie nutné k přístupu do elektronických zdrojů, jako je EZProxy nebo Shibboleth.

Závěr práce je věnován vyhodnocení průzkumu, který se zabýval orientací v jednotlivých elektronických zdrojích.

Identifikační záznam

FLORIÁNOVÁ, Žaneta. Orientace studentů oboru Informační studia a knihovnictví v nabídce a dostupnosti elektronických zdrojů na UK. Praha, 2012-07-30. 62 s. Bakalářská práce (Bc.).

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jitka Stejskalová.

Klíčová slova

vzdálený přístup, Shibboleth, EZProxy, elektronické informační zdroje, využití elektronických zdrojů, orientace studentů, Texty Jinonice, Portál elektronických zdrojů, Portálektronických časopisů, MetaLib

Abstrakt

The bachelor thesis deals with orientation of students of the Information studies and librarianship in the offer and accessibility of electronic resources at the Charles University in Prague.

The bachelor thesis describes the following topics. Describes of Study of electronic texts (Texty Jinonice), Portal of electronic resources, Portal of electronic journals, search engines Metalib and SFX. The bachelor simply describes required technology to access electronic resources such as EZProxy or Shibboleth. The thesis explains options of connect to electronic resources at Charles University of Prague.

The last part includes the evaluation of survey that was focused on orientation and use of individual electronic resources.

Keywords

remote access, Shibboleth EZProxy, electronic information resources, use of electronic resources, student orientation, Texty Jinonice, Portal of electronic resources, Portal of electronic journals, MetaLib

Obsah

Předmluva	7
1. Elektronické informační zdroje	9
1.1. Elektronické informační zdroje obecně.....	9
1.2. Elektronické informační zdroje podle typu	10
1.2. Životní cyklus komerčních elektronických informačních zdrojů	14
1.3. Přístup k elektronickým informačním zdrojům.....	15
2. Elektronické informační zdroje na Univerzitě Karlově.....	16
2.1. Správa elektronických zdrojů.....	16
2.2. Systémy zajišťující přístup k elektronickým informačním zdrojům na UK	17
2.2.1. EZproxy.....	17
2.2.2. Shibboleth.....	18
2.3. Portály a katalogy elektronických informačních zdrojů na Univerzitě Karlově.....	19
2.3.1. Portál elektronických zdrojů Univerzity Karlovy	19
2.3.2. Portál elektronických časopisů Univerzity Karlovy.....	25
2.3.3. Digitální univerzitní repozitář	27
2.3.4. Centrální knihovní katalog Univerzity Karlovy	31
2.3.5. Texty Jinonice	33
2.4. Nadstavbové nástroje a související služby	35
2.4.1. MetaLib – paralelní vyhledávač	36
2.4.2. SFX.....	38
3. Metodika a hypotézy	41
3.1. Metodika.....	41
3.2. Hypotézy	42
4. Dotazníkové šetření.....	43
4.1. Výsledky dotazníku.....	43
4.1.1. Jste studentem:	43
4.1.2. Jaké máte zaměření studia.....	44
4.1.3. Využíváte elektronické informační zdroje	45
4.1.4. K jakým účelům využíváte elektronické informační zdroje	45
4.1.5. Kdy jste se o elektronických informačních zdrojích dozvěděli	46
4.1.6. Jaký přístup k elektronickým informačním zdrojům využíváte.....	47
4.1.7. Odkud k elektronickým informačním zdrojům přistupujete	48
4.1.8. Při využívání Portálu elektronických informačních zdrojů – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?.....	49
4.1.9. Při využívání Centrálního katalogu UK – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?	50
4.1.10. Při využívání „Texty Jinonice“ – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?	51
4.1.11. Při využívání MetaLibu – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?	53
4.1.12. Při využívání Digitálního univerzitního repozitáře – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?	53
4.1.13. Využíváte doprovodné služby, jako je SFX či Citace pro?.....	54
4.1.14. Kde shledáváte největší slabinu elektronických informačních zdrojů na Univerzitě Karlově?	55
4.1.15. Kde shledáváte největší slabinu elektronických zdrojů na Univerzitě Karlově? ..	56
5. Závěr.....	57
Zdroje	58

Předmluva

Tématem této bakalářské práce je využití elektronických zdrojů studenty oboru Informační studia a knihovnictví na Univerzitě Karlově v Praze. Autorka si toto téma zvolila, neboť ji zajímalo využití elektronických zdrojů, která sama při svém studiu tohoto oboru nesčetněkrát využívala. Nutnost dostupnosti elektronických zdrojů si žádá nejen obor, ale i vyučované odborné předměty a závěrečné kvalifikační práce.

Využití elektronických zdrojů studenty oboru Informační studia a knihovnictví na Univerzitě Karlově nebylo doposud zmapováno. Proto je cílem této práce zjištění využívanosti a hlavně orientace studentů v dostupných elektronických zdrojích na Univerzitě Karlově.

Práce je rozdělena do 5 hlavních kapitol. Čtenář je v první kapitole seznámen s obecnou problematikou elektronických informačních zdrojů. Je mu zde osvětlen nejen obecný pojem „elektronický informační zdroj,“ ale jsou mu zde představeny i typy elektronických informačních zdrojů. Autorka zde ve zkratce představuje obecně životní cyklus komerčních zdrojů.

Druhá kapitola se zabývá již dostupnými elektronickými informačními zdroji na Univerzitě Karlově, které studenti mohou využívat při svém studiu. Autorka zde čtenáře seznamuje se správou elektronických informačních zdrojů na Univerzitě Karlově a možnostmi přístupu. Stěžejní částí této kapitoly je popis portálů, katalogů Univerzity Karlovy a následných nadstavbových a souvisejících služeb, které Univerzity Karlova svým uživatelům nabízí.

Třetí kapitola osvětluje tvorbu dotazníku, který je v následující kapitole rozebrán. Dotazník se všemi položenými otázkami čtenář najde v příloze bakalářské práce. Poslední kapitola shrne všechny dosavadní poznatky a uzavírá bakalářskou práci.

Pro zpracování bakalářské práce byly použity převážně články českých a zahraničních odborných periodik, monografií, které jsou dostupné v síti Internet. Autorka vycházela převážně ze znalostí, které získala během studia a z rad od vedoucí bakalářské práce.

Rozsah z důvodu doprovodného materiálů (tj. obrázků a grafů) převyšuje stanovený minimální počet stránek 40. Pro všechny zdroje, které se v bakalářské práci nacházejí, byly použity normy ISO 690 a ISO 690-2, podle který byly i citovány. Seznam literatury byl sestaven podle abecedního pořadí a v textu bylo využito tzv. Harvardského stylu citování. Na závěr by autorka ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Jitce Stejskalové, která věnovala svůj čas a podávala rady a osvětu k napsání této práce.

1. Elektronické informační zdroje

Dnešní doba si žádá možnost neustálého přístupu k nejaktuálnějším informacím. Nejjednodušším a nejefektivnějším přístupem z pohledu uživatele je v současné době možnost využití počítačové sítě internet. Autorka se v této části práce bude zabývat elektronickými informačními zdroji obecně a vysvětlí důležité pojmy.

1.1. Elektronické informační zdroje obecně

Informační zdroj popisuje databáze TDKIV jako „objekt, který obsahuje informace odpovídající informačním potřebám uživatele“¹.

Elektronické informační zdroje můžeme dělit z více hledisek, například²:

- 1) Z hlediska typu:
  - a. online katalogy – OPAC,
  - b. databáze,
  - c. knihovny, e-knihy, e-časopisy,
  - d. oborové brány.
- 2) Z hlediska tematického:
  - a. jednooborové / specializované,
  - b. multioborové / polytématické,
  - c. univerzální / všeobecné.
- 3) Z hlediska původnosti obsahu:
  - a. primární,
  - b. sekundární,
  - c. terciární.
- 4) Podle přístupnosti
  - a. online,
  - b. off-line.

Mezi výhody elektronických informačních zdrojů patří především:

- aktuálnost

¹ CELBOVÁ, Ludmila. Informační zdroj. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-03]. Dostupné

z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000887&local_base=KTD>

² BRATKOVÁ, Eva. Dokumentografické informační systémy (AIS100104). Praha : ÚISK FF UK, 2009. [cit. 2012-07-16].

- přehlednost
- rychlost získávání informací
- snadnější distribuce.

Elektronické informační zdroje však s sebou nesou i negativa, mezi která patří například:

- vysoké náklady (vysoké pořizovací náklady technologií, následná amortizace a vývoj)²
- možnost ztráty trvalého přístupu
- možnost ztráty dat
- nízká vypovídající hodnota informace pro neplacené zdroje.

1.2. Elektronické informační zdroje podle typu

Autorka v této části rozebere podrobněji elektronické informační zdroje. Pro účely této bakalářské práce si autorka vybrala jako nejvhodnější rozdělení dle typu elektronických informačních zdrojů, které v této části rozebere podrobněji.

• Databáze

Databáze je zdroj, který obsahuje uspořádané informace, které uživatel může pohodlně vyhledávat na jednom místě. Obsahuje ověřené informace, často z jednoho oboru, pokud se nejedná o multioborové databáze.

Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy popisuje databáze jako: „systém sloužící k modelování objektů a vztahů reálného světa (včetně abstraktních nebo fiktivních) prostřednictvím digitálních dat uspořádaných tak, aby se s nimi dalo efektivně manipulovat, tj. rychle vyhledat, načíst do paměti a provádět s nimi potřebné operace - zobrazení, přidání nových nebo aktualizace stávajících údajů, matematické výpočty, uspořádání do pohledů a sestav apod. Základními prvky databáze jsou data a program pro práci s nimi. Datový obsah tvoří množina jednotně strukturovaných dat uložených v paměti počítače nebo na záznamovém médiu, jež jsou navzájem v určitém vztahu a tvoří určitý celek z hlediska obsažených informací; data jsou přístupná výhradně pomocí speciálního programového vybavení - systému řízení báze dat. Podle typu obsažených dat se rozlišují databáze textové (mezi nimi lze dále vyčlenit databáze plnotextové, bibliografické, referenční, faktografické), numerické, obrazové, multimediální. Podle způsobu práce uživatele s daty se rozlišují databáze umožňující zápis dat (např. firemní transakční systémy, modul katalogizace knihovnického systému) a databáze umožňující pouze vyhledávání a čtení dat (např. databáze v databázových centrech, OPAC, datové sklady). Někteří autoři

používají termín databáze v zúženém významu pro označení pouze datového obsahu databáze (datová základna) nebo pouze programu pro práci s daty (systém řízení báze dat).³

Databáze rozdělujeme:

a) textové,

a. Plnotextové / fulltextové

Tyto databáze obsahují plné texty dokumentů. V převážné většině se jedná o licencované, tj. komerční databáze. Univerzita Karlova má například předplacenou fulltextovou databázi JSTOR.

b. Bibliografické

Bibliografické databáze jsou tvořeny bibliografickými záznamy publikací doplněné o abstrakty. Univerzita Karlova například předplácí bibliografickou databázi LISA.

c. Faktografické

Faktografické databáze jsou tvořeny konkrétními údaji, například statistikou či rejstříky.

b) Multimediální

Multimediální databáze kombinují audio, video a text.

c) obrazové (slouží pro oblast umění)

Obrazové databáze obsahují rastrové nebo vektorové obrazy. Tyto data jsou doplněny metadaty, aby zde bylo možné vyhledávat.

Databáze můžeme rozdělovat také podle přístupu, a to na:

- Komerční databáze

Jedná se o placenou databáze. Ke vstupu je potřeba znát uživatelské heslo a jméno. Případně vstupovat do komerční databáze pomocí příslušné IP adresy instituce, která databázi předplácí.

- Volně přístupné

---

³ KUČEROVÁ, Helena. Databáze. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000089&local_base=KTD>.

Databáze je volně přístupná pro veřejnost. Není potřeba znát uživatelské heslo a jméno, či mít příslušnou IP adresu instituce.

- **Digitální knihovny**

Digitální knihovny patří mezi profesionální informační zdroje. Digitální knihovny se zaměřují na specifickou, úzkou skupinu uživatelů pro daný obor. Disponují se zdroji, které jsou zpracovány a ohodnoceny kvalifikovaným personálem. Toto zaručuje efektivní přístup k dokumentům daného oboru. Jádrem digitální knihovny je **repozitář**. Repozitář je informační systém, který je určený k archivaci. Zajišťuje uložení, ochranu, integritu, autenticitu a zpřístupnění dokumentů v dlouhodobém horizontu.⁴

TDKIV charakterizuje digitální knihovny jako: „Integrovaný systém zahrnující soubor elektronických informačních zdrojů a služeb umožňující získávání, zpracovávání, vyhledávání a využívání informací v tomto systému uložených. Digitální knihovny jsou zpřístupňovány prostřednictvím počítačových sítí. Účelem budování digitální knihovny je poskytnout uživatelům možnost jednotného přístupu k digitálním anebo digitalizovaným dokumentům, případně i k sekundárním informacím o tištěných primárních zdrojích, uložených ve fondu knihovny.“⁵

Mezi výhody digitálních knihoven patří nepřetržitý přístup k informacím a efektivní vyhledávání ve fondu. Mezi nejznámější digitální knihovny pro obor Informační věda a knihovnictví patří E-LIS.⁶

- **Online katalogy**

Knihovní katalog je souhrnný uspořádaný seznam všech dokumentů, které má uživatel knihovny k dispozici. Výhodou elektronického katalogu je možnost filtrování, řazení dle určení uživatelem. Nejznámější elektronický katalog je OPAC (open public access catalogue). Celbová definuje katalog jako: „Elektronický katalog přístupný prostřednictvím počítačové sítě, např. internetu, a pracující v reálném čase buď v dialogovém režimu (interaktivní katalog) nebo bez možnosti dialogu s databází, tj. bez možnosti přijímat a

⁴ CUBR, Ladislav, HAVLOVÁ, Jaroslava. Digitální repozitář. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-03]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000014292&local_base=KTD>.

⁵ CELBOVÁ, Ludmila. Digitální knihovna. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000854&local_base=KTD>.

⁶ BRATKOVÁ, Eva. Digitální / Virtuální knihovny a archívy, kolekce aj. oboru Informační věda a Knihovnictví. *Digitální knihovna webovských plnotextových dokumentů z oboru Informační věda* [online]. Praha, 19. 7. 1998, 15. 9. 2011 [cit. 2012-07-04]. Dostupné z: <<http://www1.cuni.cz/~brt/dk/dkd.htm>>.

předávat data (např. naskenovaný katalog). Je určen místním i dálkovým uživatelům knihovny. Umožňuje vyhledávat dokumenty na základě více selekčních údajů, popř. jejich kombinace.⁷

Katalogy můžeme dělit:

Z hlediska oboru:

- a. oborové,
- b. multioborové.

Z hlediska úplnosti:

- a. dílčí,
- b. souborné.
  - a. Národní souborné katalogy
  - b. Institucionální souborné katalogy
  - c. Oborové souborné katalogy
  - d. Virtuální souborné katalogy

- **Oborové brány**

Oborové brány umožňují prohledávat z jednoho místa více databází, které mají stejný obor. Usnadňují tak cestu k získání požadovaného dokumentu. Můžeme se setkat s ekvivalenty oborové brány – předmětová brána, informační brána či tematická brána.

Celbová charakterizuje oborové brány jako: „Služba v síťovém prostředí určená pro zprostředkování přístupu k vybraným online informačním zdrojům určitého oborového nebo tematického zaměření. Zpřístupňované informační zdroje procházejí procesem intelektuálního nebo automatického výběru a zpracování na základě definovaných formálních a kvalitativních kritérií. Součástí předmětové brány je obvykle klasifikační systém členící informační zdroje podle oborů; kromě toho lze předmětovou bránu prohledávat pomocí klíčových slov.“⁸

---

⁷ CELBOVÁ, Ludmila. Předmětová brána. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-17]. Dostupné z:

<http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000936&local_base=KTD>.

⁸ CELBOVÁ, Ludmila. Předmětová brána. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-03]. Dostupné

z:<http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000936&local_base=KTD>.

Mezi nejznámější oborovou bránu pro obor Informační věda a knihovnictví je brána KIV. Tuto bránu provozuje Národní knihovna ve spolupráci s Ústavem pro výpočetní techniku Univerzity Karlovy v Praze.

1.2. Životní cyklus komerčních elektronických informačních zdrojů

Správa elektronických informačních zdrojů může probíhat v ERM systému (Electronic records management system). Tento systém zabezpečuje celý životní cyklus elektronického informačního zdroje, a to včetně zkušebního přístupu.

- **Zjištění elektronického informačního zdroje**

Knihovny často získávají typy na elektronické informační zdroje od svých uživatelů. Další možnost, jak získat příslušný typ na elektronický informační zdroj je informace přímo od producenta či poskytovatele zdroje.

- **Zkušební přístup k elektronickému informačnímu zdroj**

Dříve než se knihovna rozhodne zakoupit přístup k elektronickému informačnímu zdroji, může využít tzv. zkušebního přístupu k elektronickému informačnímu zdroji. Na základě tohoto testování se knihovna rozhoduje, zda elektronický zdroj zakoupí. Toto testování se provádí pomocí koncových uživatelů a jejich zpětnou vazbou.

- **Akvizice**

Když se knihovna rozhodne elektronický zdroj zakoupit, musí znát licenční podmínky, které jsou pro daný zdroj. Následuje uzavření licenční smlouvy s poskytovatelem či distributorem zdroje.

- **Přístup k elektronickému informačnímu zdroji**

Knihovna se snaží, aby byl elektronický informační zdroj co nejjednodušeji přístupný pro uživatele. Pomocí ERM systému může tak zdroj implementovat například do metavyhledávačů (na Univerzitě Karlově se software MetaLib – paralelní vyhledávač), zanes katalogizační záznam do knihovnického systému či využije linkovací servery.

- **Následné naložení s elektronickým informačním zdrojem**

Knihovna po zakoupení nadále sleduje elektronický zdroj. Sleduje např., zda je zdroj dostupný nebo se nezměnila licence k přístupu. Knihovna dále bere v potaz, na jak dlouho má zdroj zakoupený, aby případně obnovila licenci či nákup již nezopakovala. Toto všechno usnadňuje ERM system, který sleduje přístup uživatelů, vytváří statistiky využívání.⁹

1.3. Přístup k elektronickým informačním zdrojům

U elektronických informačních zdrojů rozeznáváme dva možné přístupy. A to přímý a vzdálený.

- **Přímý**

Pro přímý přístup je zapotřebí jen, aby pracovní stanice měla IP adresu instituce, která má elektronické informační zdroje zakoupené či předplacené. Uživatel tak nemusí zadávat žádné přihlašovací údaje.

- **Vzdálený**

Vzdálený přístup mohou uživatelé instituce využít, pokud se nenachází v síti instituce. Musí znát své uživatelské jméno a heslo. Ke vzdálenému přístupu instituce využívají různé systémy, např. EZproxy, Shibboleth.

---

⁹ Životní cyklus e-zdrojů. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/verde/o-systemu-verde-1/zivotni-cyklus-e-zdroju>

2. Elektronické informační zdroje na Univerzitě Karlově

Univerzita Karlova má k dispozici velké množství elektronických informačních zdrojů (databází, elektronických časopisů, elektronických knih). Proto Univerzita Karlova využívá několik systémů, které tyto elektronické informační zdroje zpřístupňují uživatelům.

Jednotlivé systémy jsou navzájem propojeny. Ušetří se tak čas zaměstnanců, kteří zdroje spravují, tak i uživatelů při vyhledávání.

V této části kapitoly autorka jednoduše osvětlí správu a přístup k elektronickým informačním zdrojům Univerzity Karlovy. V následné části se zaměří na podrobnější popis portálů, katalogů a souvisejících služeb.

2.1. Správa elektronických zdrojů

Rozmanitost a množství elektronických informačních zdrojů na Univerzitě Karlově je velmi obsáhlé. Univerzita Karlova v Praze využívá ke správě elektronických informačních zdrojů ERM systém Verde od izraelské firmy ExLibris. Ten zajišťuje nejen správu, ale i zabezpečení všech činností souvisejících s přístupem k elektronickým informačním zdrojům¹⁰. Umožňuje integraci s knihovnickými systémy, jako je SFX, Aleph či metadatový vyhledávač¹¹.

Mezi hlavní funkce systému patří²:

- Celkový přehled o předplatném elektronických informačních zdrojů
- Celkový přehled kontaktů na dodavatele
- Rozsah IP adres pro zpřístupnění elektronických zdrojů
- Celkové statistiky přístupů k elektronickým informačním zdrojům
- Evidence licenčních podmínek pro přístup k elektronickým informačním zdrojům
- Jednoduchá možnost implementace knihovnických služeb (např. SFX)

Systém Verde nemá uživatelské rozhraní pro uživatele. Všechny informace zanesené v tomto systému se jsou uživatelům přístupné prostřednictvím Portálu elektronických zdrojů Univerzity Karlovy (PEZ).

---

¹⁰ Verde. *Multidata Praha, s. r. o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z:

<http://www.multidata.cz/produkty/verde/>

¹¹ Hlavní přínosy. *Multidata Praha, s. r. o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z:

<http://www.multidata.cz/produkty/verde/o-systemu-verde-1/hlavni-prinosy>

2.2. **Systemy zajišťující přístup k elektronickým informačním zdrojům na UK**

Uživatelé Univerzity Karlovy v Praze mají dvě možnosti přístupu k elektronickým informačním zdrojům. Jedná se přístup **přímý** či **vzdálený**.

Pro přímý přístup uživatel nepotřebuje zadávat žádné přihlašovací údaje. Musí se však nacházet v síti Univerzity Karlovy. Systém ho díky IP adrese pracovní stanice přihlásí pod Univerzitu Karlovu. Může tak využívat elektronické zdroje k dané IP adrese. Pokud ale například student Ústavu informačních studií a knihovnictví je v knihovně Matematicko-fyzikální fakulty, musí se pro plné využití zdrojů pro svůj obor přihlásit.

Vzdálený přístup k elektronickým zdrojům na Univerzitě Karlově v Praze je možný dvěma způsoby. Přístup pomocí EZproxy a pomocí služby Shibboleth. Vzdálený přístup je umožněn vzhledem k licenčním podmínkám pouze studentům a zaměstnancům Univerzity Karlovy a pro jeho využívání musí uživatel uvést ID a heslo.

K přihlášení je potřeba, aby měl uživatel účet v Centrální autentizační službě UK (tato služba slouží k ověřování uživatelů). Při výdeji průkazu uživatel obdrží své osobní číslo (ID) a neověřené heslo, které je nutné do 10ti dnů změnit.

2.2.1. **EZproxy**

EZproxy je knihovnická aplikace, kterou provozuje Ústav výpočetní techniky UK. Jedná se o připojení pomocí počítače – tzv. proxy serveru, který je mezi univerzitní sítí a elektronickými zdroji. Zabezpečuje přístup oprávněných uživatelů k příslušným elektronickým zdrojům.

Tento způsob skrývá ale důležitou nevýhodu. Když je proxy server nedostupný, uživatel se nemůže ke zdrojům přihlásit. Tuto nevýhodu eliminuje Shibboleth, který umožní přístup po ověření ID uživatele bez nutnosti spojit se s proxy serverem. Pro využití EZproxy není potřeba žádná speciální aplikace, pouze webový prohlížeč a připojení k internetu. Uživatel tak získává IP adresu univerzitního počítače¹².

Podle stránek EZProxy Ústavu výpočetní techniky¹³ využívá EZproxy k autentizaci uživatelů Shibboleth. K přihlášení se používá Centrální autentizační služba, tj. osobní univerzitní číslo a k němu příslušné heslo. Dostupný aktualizovaný seznam elektronických zdrojů přístupných pomocí EZproxy se nachází na stránce <http://ezproxy.is.cuni.cz/menu>.

¹² PAVLÍK, Jiří. EZProxy. UNIVERZITA KARLOVA. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 19.05. 2004, 19.01. 2011 [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://ezproxy.cuni.cz/>

¹³ EZProxy. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 19. 1. 2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z: <http://ezproxy.cuni.cz/>

2.2.2. Shibboleth

Shibboleth je open-source systém využíváný ke vzdálenému přístupu k elektronickým informačním zdrojům. Pracuje na tzv. Single-sign-on¹⁴, kdy se uživatel přihlásí pouze jednou a smí tak využít přístup do všech elektronických zdrojů, které podporují přihlášení pomocí Shibboleth.

Pro využívání nástroje Shibboleth je potřeba, aby instituce zprovoznila poskytovatele identit a připojila jej do akademické federace. Univerzita Karlova v Praze je členem akademické federace identit eduID.cz, které provozuje CESNET. Jako poskytovatele identit Univerzita Karlova v Praze využívá Identity Provider (IdP), který je součástí Centrální autentizační služby UK. IdP je zapojen do federací eduID.cz.¹⁵

Domovská organizace dodává poskytovatelům garantované informace o uživatelích. Díky tomuto mohou poskytovatelé provádět autorizační rozhodnutí a nabídnou tak uživateli služby, ke kterým má na základě licenčních smluv přístup. Přesto Shibboleth zachovává soukromí uživatelů. Poskytovatel služeb dostává od domovské organizace jen nezbytné údaje o uživateli, aby mohl poskytnout příslušné služby.¹⁶ Velkou výhodou přihlášení pomocí Shibboleth je stejné přihlašovací rozhraní pro všechny elektronické zdroje. Přihlášení na Univerzitě Karlově v Praze je možné pomocí osobního účtu z Centrální autentizační služby UK. Tento účet je možné využít i služeb například na Masarykově Univerzitě v Brně nebo služeb Akademie múzických umění. Umožňuje to federativní přihlášení do nástroje Shibboleth.

Jak informuje blog elektronických zdrojů¹⁷ pomocí middleware Shibboleth je možné se na Univerzitě Karlově v Praze přihlásit do knihovních aplikací Portálu elektronických zdrojů, MetaLib, Aleph, DigiTool. Podpora byla doplněna u SFX. U EZproxy byla doplněna konfigurace pro spolupráci s SFX, PEZ, MetaLib, DigiTool a Aleph v prostředí jednotného přihlášení.

¹⁴ Shibboleth. ÚK ČVUT. *Ústřední knihovna ČVUT* [online]. Praha, © 2010 [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://knihovna.cvut.cz/informacni-zdroje/e-databaze/shibboleth.html>

¹⁵ Shibboleth. *Knihovní služby Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 11. 07. 2012 [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://kis.is.cuni.cz/KSIS-41.html>

¹⁶ PAVLÍK, Jiří. Řekni Shibboleth :-). *Webové jednotné přihlašování nejen pro vzdálený přístup v knihovnách* [online]. 4. května 2009 [cit. 2009-07-30]. 3 s. Preprint příspěvku do sborníku *Knihovna*. Dostupné na FTP serveru: <ftp://ftp.ruk.cuni.cz/pub/support/jp/Shibb4Knihovna.pdf>.

¹⁷ *Jednotné přihlašování u knihovních aplikací. EIZ UK* [online]. Praha, 2010, 12. 6. 2011 [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://eizuk.blogspot.cz/2011/06/jednotne-prihlasovani-u-knihovnich.html>

2.3. Portály a katalogy elektronických informačních zdrojů na Univerzitě Karlově

Autorka se v této části kapitoly bude zabývat elektronickými informačními zdroji na půdě Univerzity Karlovy. Osvětlí portály elektronických informačních zdrojů, katalogy a ostatní služby z pohledu uživatele.

Jedná se o portály, které slouží k orientaci v dostupnosti elektronických informačních zdrojů. Tyto portály jsou tvořeny různými systémy. Nezkoušený uživatel tak může tápat v této rozlišnosti. Systémy se snaží o vzájemné propojení, aby tak pomáhaly v orientaci studentům a uživatelům portálů.

2.3.1. Portál elektronických zdrojů Univerzity Karlovy

Portál se nachází na adrese <http://pez.cuni.cz>. Tento portál elektronických zdrojů zpřístupňuje elektronické zdroje, které jsou dostupné studentům a zaměstnancům Univerzity Karlovy. Nabízí licencované (databáze, kolekce e-časopisů, kolekce e-knih) i volně dostupné zdroje. Volně dostupné zdroje mohou využívat i externí uživatelé Univerzity Karlovy. Licencované zdroje může mít Univerzita Karlova zakoupeny pro jednotlivé fakulty nebo pro celou univerzitu. Všechny informace, které v Portálu elektronických zdrojů jsou ukládány a zpracovávány v ERM systému Verde (více v kapitole 2.1). Tento systém tyto informace pravidelně aktualizuje.

Přístup k portálu je volný pro všechny uživatele. Pokud chce uživatel využít placené elektronické informační zdroje, může tak využít přímý (ze sítě Univerzity Karlovy v Praze) nebo vzdálený (autorizace pomocí účtu v Centrální autentizační službě UK) přístup. Vzdálený přístup vyžaduje autorizaci, aby mohl systém uživatele identifikovat a tak mu nabídnout zdroje určené pro něj. Vzdálený přístup může využít pouze zaměstnanec nebo student Univerzity Karlovy. Do portálu se uživatel může přihlásit pomocí služby Shibboleth. Usnadní se mu tak přístup ke komerčním zdrojům, které podporují právě toto přihlášení. Některé zdroje podporují ale pouze přihlášení pomocí EZproxy.

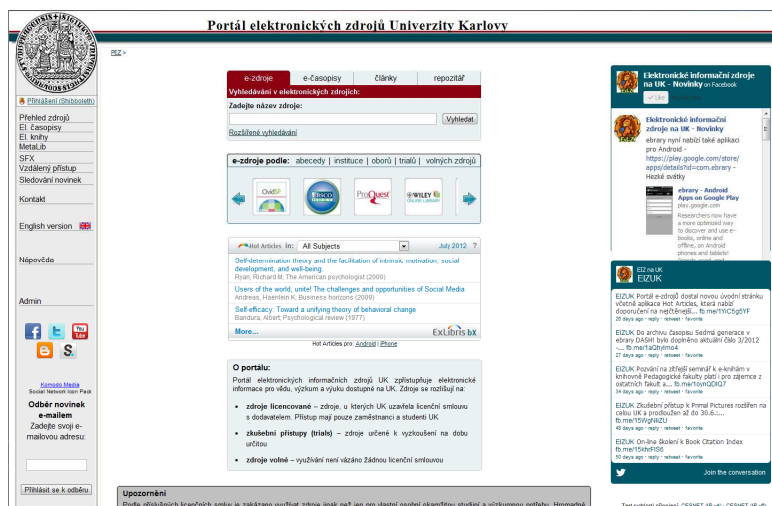
Stránky nabízí uživatelům na úvodní stránce toto rozdělení:

- přehled zdrojů,
- elektronické časopisy,
- elektronické knihy,
- MetaLib,
- SFX,

- vzdálený přístup,
- sledování novinek.

Pro cizince má portál také možnost zobrazení v anglickém jazyce. Na úvodní stránce nalezneme několik možností vyhledávání. Můžeme vyhledávat pouze v elektronických zdrojích, v elektronických časopisech, ve článcích nebo v repozitáři. Dále je na úvodní stránce implementována služba „Hot articles“ s výchozím nastavením na „All subjects“, kde jednoduše, díky rozvinovacímu menu, může uživatel vybírat obory, které jej zajímají. Na úvodní stránce se nachází také **varování před hromadným stahováním elektronických zdrojů**.

Tento portál prošel několika zlepšeními. Úvodní stránka portálu se za poslední rok dosti změnila. Uživatel teď má na jedno kliknutí dosah několika typů vyhledávání. Nemusí tak hledat, kde se dostane do vyhledávacího pole pro příslušné elektronické zdroje (například při vyhledávání elektronického časopisu si uživatel na úvodní stránce navolí ve vyhledávacím poli e-časopisy a může pohodlně vyhledávat bez nutnosti načítání Portálu elektronických časopisů). Autorka toto zlepšení považuje za velké plus, neboť studenti tak nemusí složitě vyhledávat zdroje, které potřebují, jak tomu bylo dříve.

Obr. 1 – Portál elektronických zdrojů (červenec 2012).

Záložka: Přehled zdrojů

V této záložce portál zobrazí všechny elektronické zdroje, na které odkazuje. Nabízí tak směs všech zdrojů, bez ohledu na licence, oboru či zaměření zdroje.

V horní části seznamu se nachází možnost přeskočení na začáteční písmeno názvu elektronického zdroje, aniž by musel obrazovku rolovat. U každého zdroje se zobrazuje možnost přístupu (přímý, vzdálený, Shibboleth) a krátký popis, co daný elektronický zdroj

obsahuje. Na každé stránce s výčtem elektronických zdrojů se nachází ve spodní části legenda, která osvětluje ikony u elektronických zdrojů. Jedná se o:

- - licencovaný zdroj,
- - metazdroj,
- - zdroj na vyzkoušení s omezenou dobou platnosti,
- - volně přístupný zdroj ¹⁸.

Pokud uživatel potřebuje, může si elektronické zdroje dále selektovat podle:

- abecedy,
- fakulty,
- oborů.

Pokud si uživatel vybere řazení podle oborů, na každém seznamu zdrojů se mu objeví služba „Hot articles“, kde se mu objevují nejčtenější články v daném oboru v měsíci, ve kterém si seznam prohlíží. I zde si tento obor může změnit pomocí rozvinovacího menu. Většina zdrojů podporují přihlášení pomocí služby **Shibboleth** či **EZproxy**. Jsou zde i zdroje, které jsou dostupné **pouze z půdy Univerzity Karlovy**.

Portál také zvlášť odkazuje na zdroje se zkušebním přístupem či volně přístupných zdrojů, ačkoliv je uživatel nalezne zapracované i v ostatních seznamech. Tyto zdroje může uživatel dále selektovat podle abecedy v horní části obrazovky. Je zde také záložka „Užitečné odkazy“, kde uživatel najde odkaz například na výukové materiály či aktuální citační normu.

Záložka: Elektronické časopisy na UK

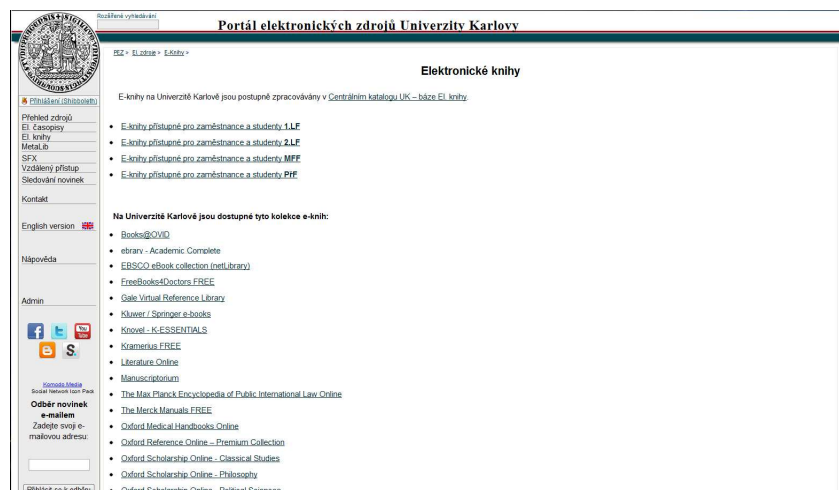
Tato záložka portálu nabízí uživateli rozcestník k elektronickým časopisům. Jako první se mu nabízí možnost Portálu elektronických časopisů UK (*více o tomto portálu níže*). Dále zde uživatel najde odkaz na EZB – elektronickou knihovnu časopisů pro jednotlivé fakulty a odkaz na centrální katalog Univerzity Karlovy (*více o centrálním katalogu níže*). Jako poslední odkaz nalezne uživatel blog o významných elektronických časopisech dostupných na Univerzitě Karlově.

---

¹⁸ KOLEKTIV AUTORŮ UK. *Portál elektronických zdrojů* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, [2001] [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://pez.cuni.cz/>

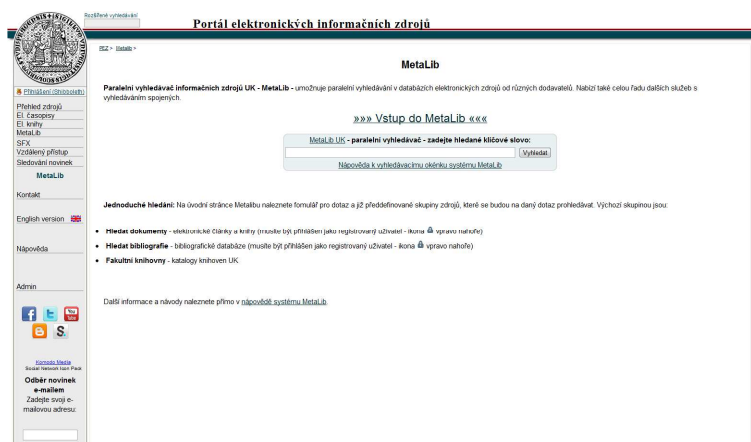
Elektronické knihy na Univerzitě Karlově Filozofická fakulta nevyužívá, proto tuto záložku uživatel z Filozofické fakulty téměř nevyužije, neboť k elektronickým knihám nemá přístup. Elektronické knihy může uživatel jednoduše také nalézt v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy.

Obr. 3 – Elektronické knihy (červenec 2012).

Záložka: MetaLib

V této záložce se nachází vyhledávací okénko paralelního vyhledávače MetaLib UK. Uživatel, který tápe, může využít nápovědu pro tento systém. Výhodou je, že uživatel nemusí složitě vstupovat do paralelního vyhledávače MetaLib, ale může svůj vyhledávací dotaz zadat rovnou zde. Při stisknutí tlačítka „Vyhledat“ je uživatel přesměrován i dotazem aplikace MetaLib (více viz. 2.4.1). Předtím je ale uživatel nucen se přihlásit pomocí Centrální autentizační služby UK (pokud již není přihlášen v Portálu elektronických zdrojů UK). Poté se mu ukáží výsledky vyhledávání s ukazatelem shody.

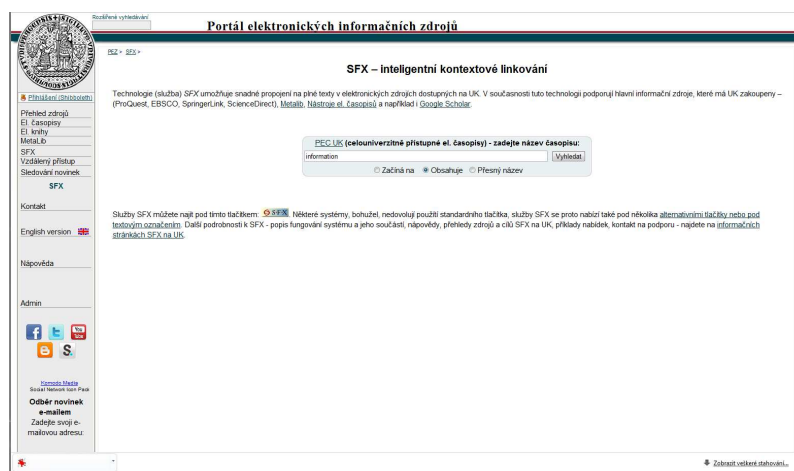

Obr. 4 – Vstupní vyhledávací řádek MetaLib v Portálu elektronických zdrojů (červenec 2012).

Záložka: SFX

V této záložce uživatel najde informace o technologii SFX. Najde zde také tlačítko, které značí tuto službu - ²⁰. Uživatel tu jako hlavní nalezne vyhledávací řádek Portálu elektronických časopisů (PEC UK). Vyhledávací řádek nabízí uživateli možnosti vyhledávání v názvu časopisu. Po stisknutí tlačítka „Vyhledat“ portál uživatele přelinkuje do Portálu elektronických časopisů Univerzity Karlovy a nabídne mu výsledek vyhledávání (více viz. 2.3.2).

Uživatel si může dále vybrat, zda nevyužije kategorií či služby „Citation linker“.

Obr. 5 – Služba SFX v Portálu elektronických zdrojů v (červenec 2012).

Záložka: Vzdálený přístup

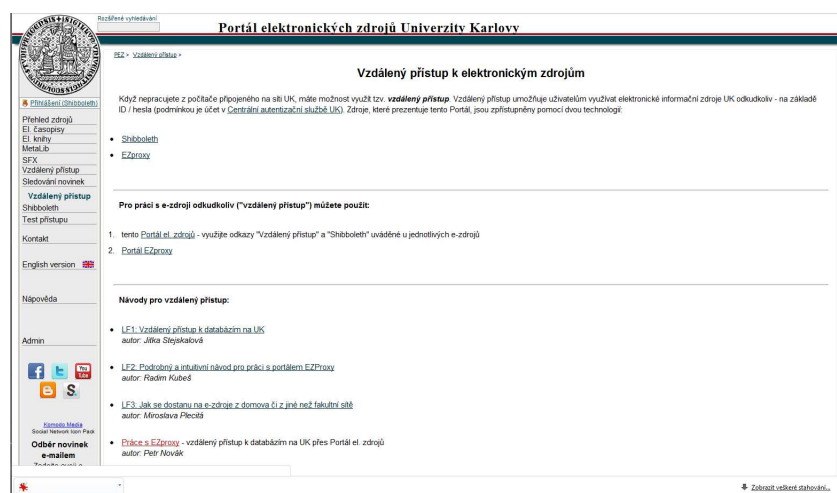
Uživatel v této záložce najde informace a návody pro vzdálený přístup. Díky vzdálenému přístupu může uživatel s elektronickými zdroji pracovat odkudkoliv, nejen z pracovních stanic Univerzity Karlovy.

Portál elektronických zdrojů využívá dvou technologií. A to Shibboleth a EZproxy. Uživatel se o obou přístupech dozví na této stránce více informací. Uživatel zde také může najít odkaz na zdroje, které jsou dostupné vzdáleně přes Shibboleth.

Uživatel si zde může také vyzkoušet Test přístupu, kde se mu otestuje IP adresa pracovní stanice a podá mu informaci, zda jeho pracovní stanice může přistupovat k elektronickým zdrojům.

²⁰ KOLEKTIV AUTORŮ UK. SFX. Portál elektronických zdrojů [online]. Praha, 2012, 19.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://bi.cuni.cz/sfx/?lang=cs>

Obr. 6 – Záložka „Vzdálený přístup k elektronickým zdrojům“ (červenec 2012).

2.3.2. Portál elektronických časopisů Univerzity Karlovy

Portál slouží uživatelům již od roku 2003. Statická vstupní adresa pro vstup se nachází na adrese: <http://pec.cuni.cz>. Portál elektronických časopisů je určen pro vyhledávání online titulů časopisů, které jsou volně dostupné či předplácené. Seznam je pravidelně aktualizován podle změn v předplácených databázích. Aktualizovaný seznam je generován ze znalostní báze SFX. Přibývají i volně dostupné časopisy.

V portálu elektronických časopisů můžeme vyhledávat podle různých hledisek:

- Podle názvu
- Podle kategorie
- Podle poskytovatele.

Portál elektronických časopisů využívá technologii AJAX. Tato technologie provádí automatické dokončování dotazů uživatelů podle nejaktuálnějšího obsahu databáze²¹. Portál elektronických časopisů obsahuje celkem 17 předmětových kategorií, které jsou dále rozděleny na podkategorie podle vědních oborů. Uživatel dále může portál prohledávat pomocí názvů časopisů nebo podle provozovatele databáze.

²¹ZACH, Michael. SFX: Portál elektronických časopisů UK - PEC. UNIVERZITA KARLOVA. *Knihovni služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2004, 28. 5. 2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://sfx.cuni.cz/SFX-24.html>

Univerzita Karlova v Praze
Charles University in Prague

Portál elektronických časopisů / E-journals portal

FF - ÚSTAV INFORMAČNÍ VĚDY A KNIHOVNICTVÍ

Česky

Název Kategorie Nalézt Citation Linker

0-9 A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z Další

Název: Librar Začíná na Obsahuje

Celkový p
 Přepnout
 Librarians & culture
 Librarians & Google
 Librarians & the cultural record

Název Zdař Strana číslo 1 z 106

I - IAL *
 II - IMA
 Library acquisitions. Practice and theory
 Library administration & management
 Library Administrator's Digest
 Další výsledky ...

Název časopisu	ISSN	Akce
The L.A.W.P. bulletin [Zobrazit historii časopisů]	0117-9810	i s c
L.C.I.R.I. bulletin [Zobrazit historii časopisů]	1850-1117	i s c
I.C. Revista científica de información y comunicación	0890-5894	i s c
I.D.F. Occasional Papers Series	1945-8630	i s c
I.D. The International Design Magazine [Zobrazit historii časopisů]	1696-2508	i s c
I+Diseño: revista internacional de investigación, innovación y desarrollo en diseño	0537-9202	i s c
I.MAG	0894-5373	i s c
I-Mediat	1889-433X	i s c
I-Perception	0808-1794	i s c
I-Punkt: ABA Informationsdienst	2041-6695	i s c
I@Q		i s c
I-report [Zobrazit historii časopisů]	1656-636X	i s c
I.T. Magazine [Zobrazit historii časopisů]	1196-4715	i s c
I-ways [Zobrazit historii časopisů]	1084-4678	i s c
I-world	1139-0859	i s c

Obr. 7 - Portál elektronických časopisů a zadávání dotazů a jeho doplnění pomocí technologie AJAX (červenec 2012).

Uživatel může vyhledávat pomocí názvu nebo listovat v seznamu podle abecedy. Nabízí se mu také možnost vyhledávat pomocí prvních písmen názvu časopisu. Nemusí tak znát celý název, ale může jej pohodlně najít v seznamu, který se mu vygeneruje. Po nalezení hledaného časopisu uživatel může využít možnosti²²:

- pro informaci o hledaném časopise. Dozví se zde název časopisu, zkrácený název, ISSN, coden, dostupnost a historii časopisu (pod jakým názvem existoval dříve či existuje nyní).
- propojení na SFX, které zobrazí dostupné služby. Nalezne zde informace jako je název časopisu a jeho příslušné ISSN. Jako nejdůležitější informaci nalezne dostupnost plného textu s údajem, od kdy do kdy je časopis dostupný a v jaké bází. Uživatel zde může také pohodlně využít služby Citace pro, kdy se mu časopis „nacistuje“ a smí tak, po zkontrolování všech údajů využít citaci, kterou mu tento portál jednoduše vytvoří pomocí metadat (v době vzniku této práce byla tato služba pro citování časopisů nedostupná).

²² KOLEKTIV AUTORŮ UK. PEC. Portál elektronických zdrojů [online]. Praha, 2012, 19.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://pez.cuni.cz>

- 🔍 - tato ikonka uživatele pře linkuje do paralelního vyhledávače MetaLib, kde může dále pracovat s časopisem, jak potřebuje.

Uživatel díky této službě má možnost dostat se k plným textům velmi efektivně a rychle. Nemusí časopisy vyhledávat v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy či v MetaLibu.

2.3.3. Digitální univerzitní repozitář

Digitální univerzitní depozitář je digitální knihovna, která uchovává digitalizované dokumenty vzniklé na půdě Univerzity Karlovy. Jednu část tvoří závěrečné kvalifikační práce studentů Univerzity Karlovy. Dostupný je ze statické adresy: <http://repozitar.cuni.cz>. Do repozitáře mají přístup uživatelé Univerzity Karlovy a členi akademické federace identit eduID.cz (například studenti Masarykovi Univerzity). Autorizace členů akademické federace probíhá pomocí technologie Shibboleth. Od roku 2010 byl repozitář otevřen veřejnosti, a to na základě registrace²³.

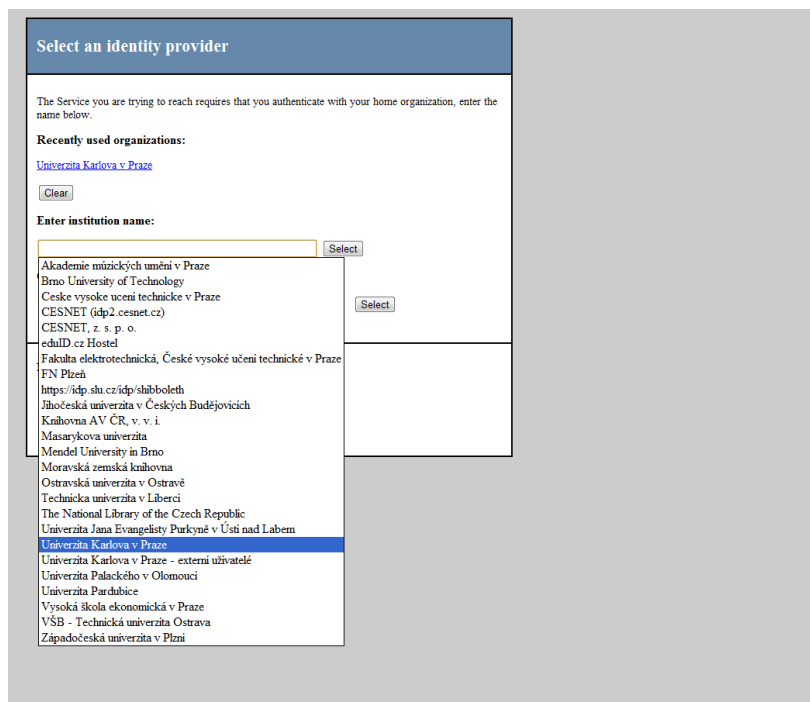
Tato digitální knihovna obsahuje:

- historické dokumenty Právnické fakulty,
- digitalizované mapy Přírodovědecké fakulty (*open access*),
- Knihovny významných osobností (*open access*),
- Historické dokumenty Archivu UK (*open access*),
- Dokumenty Rektorátu Univerzity Karlovy v Praze,
- Sbírka CERGE-EI (*open access*),
- Historické knihovní fondy Filozofické fakulty UK,
- Dokumenty projektu ePrezenčka.

Uživatel může vyhledávat i bez nutnosti přihlášení. Pokud ale chce pracovat s plnými texty kvalifikačních prací, bude nucen se přihlásit. Po přihlášení (určení domovské instituce a následném přihlášení pomocí Centrální autentizační služby UK) může uživatel pohodlně pracovat s plným textem. Pokud je již uživatel pomocí Shibboleth v prohlížeči přihlášen, nebude nucen zadávat znovu své ID a heslo.

---

²³ Digitool. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 18.07. 2012 [cit. 2012-07-19]. Dostupné z: <http://digitool.cuni.cz/DIGITOOL-67.html>

Obr. 8 – Výběr domovské instituce při přihlášení do Digitálního univerzitního repozitáře (červenec 2012).

Kvalifikační práce

Tento portál je zřejmě nejvíce využíván pro vstup do kvalifikačních prací studentů Univerzity Karlovy. Nacházejí se zde všechny práce do roku 2010. Momentálně Univerzita Karlova pracuje na finalizaci (vlození záznamu o kvalifikační práci a jeho následném uzavření – záznam práce se poté objeví díky synchronizaci systémů v Digitálním univerzitním repozitáři) kvalifikačních prací do roku 2006 včetně. Tyto práce by měly být finalizovány do roku 2014. Uživatel zde může listovat například pomocí výběru fakulty, ze které ho závěrečné kvalifikační práce zajímají. Dále si může specifikovat, zda hledá bakalářské, diplomové, dizertační, rigorózní či habilitační práce. Při výběru se mu vždy ukáží všechny dostupné práce z jeho vybrané fakulty.

Může využít vyhledávání, a to základní anebo pokročilé. V pokročilém vyhledávání si uživatel může nadefinovat například autora práce, předmětové heslo nebo rok odevzdání. Smí si určit, jaký formát má soubor mít (kvalifikační práce jsou všechny ve formátu PDF).

Obr. 9 – Výběr bakalářských prací Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (červenec 2012).

Uživatel si může vybrat 3 možnosti zobrazení výsledků:

- stručné zobrazení,
- stručné zobrazení - tabulka,
- úplné zobrazení.

U každé kvalifikační práce uživatel nalezne informace, které specifikují daný dokument. Najde zde například název práce a její anotaci, autora a předmět práce. Samozřejmostí je rok odevzdání práce a statickou adresu práce. Uživatel si může uložit úplný záznam práce na počítač či si tuto informaci poslat na elektronickou poštu. Každá práce v repozitáři obsahuje plný text. Pokud se uživatel chce na plný text podívat, je nucen souhlasit s licenční podmínkou. Poté může pohodlně listovat v dokumentu ve formátu PDF.

Knihovny významných českých osobností

Tento projekt vznikl na půdě Ústavu informačních studií a knihovnictví na počátku roku 2007. Ukončen byl v roce 2009. Vnikl na základě projektu „Informační systémy zpřístupňující knihovní celky osobností kultury jako součást národního kulturního dědictví“.²⁴

Uživatel zde může najít osobní knihovnu:

- Mikoláše Alše,
- Karla Havlíčka Borovského,
- Karla Čapka,

²⁴ MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Knihovny významných českých osobností* [online]. Praha, [2010] [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://www.osobniknihovny.cz/>

- Zdeňka Fibicha,
- Jaroslava Ježka,
- Boženy Němcové.

Historická sbírka knihovny Právnické fakulty UK

Uživatel zde najde výběr digitalizovaných historických pramenů českého práva, které jsou uloženy v knihovně Právnické fakulty²⁵.

Dokumenty Rektorátu Univerzity Karlovy v Praze

Tato část digitálního univerzitního repozitáře je přístupná pouze pro zaměstnance Univerzity Karlovy. Pro zobrazení je nutné se přihlásit. Sbíрка obsahuje pracovní materiály a dokumenty, které využívají zaměstnanci Univerzity Karlovy³.

Historické knihovní fondy Filozofické fakulty UK

Tato sbírka je v režimu Open Access. Fond se jmenuje „Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum“. Díky licenci Open Access může tuto sbírku využívat každý uživatel³.

Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty UK

Tato sbírka byla digitalizována za finanční pomoci Ministerstva kultury České republiky. Tato mapová sbírka patří k nejrozsáhlejším mapovým sbírkám ve střední a východní Evropě³.

Historické dokumenty Archivu UK

Zde se nachází „Historické dokumenty Archivu UK“ (1322-1997) a rukopisy (1347-1815)³.

CERGE-EI

Cerge-EI obsahuje články a disertace ekonomických věd. Jedná se o dokumenty v Open Access režimu³. Jsou tedy volně přístupné.

Projekt ePrezenčka

Univerzita Karlova na tento projekt obdržela grant v roce 2012. Jedná se o učební materiály, které budou po digitalizaci přístupné pouze z knihoven Univerzity Karlovy v Praze³.

---

²⁵ UNIVERZITA KARLOVA. *Digitální univerzitní repozitář* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2007 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://repozitar.cuni.cz>

Digitální univerzitní repozitář využívá pro správu systém DigiTool od izraelské firmy ExLibris. Tento systém umožňuje vytvářet, administrovat, dlouhodobě uchovávat a sdílet digitální sbírky knihoven²⁶.

2.3.4. Centrální knihovní katalog Univerzity Karlovy

Centrální katalog Univerzity Karlovy v Praze (CKIS) vznikl v letech 2004-2005. Univerzita Karlova má několik desítek knihoven, z kterých si mohou uživatelé knihy půjčovat, bez ohledu na příslušnost fakulty. Student Filozofické fakulty si tak může přijít do Právnické knihovny zapůjčit knihu, kterou potřebuje. Dříve každá knihovna UK spravovala svůj katalog izolovaně a uživatelé neměli možnost vyhledávat ve fondu UK z jednoho místa. Z tohoto důvodu vznikl Centrální katalog Univerzity Karlovy v Praze.

Katalog je přístupný ze statické adresy <http://ckis.cuni.cz>. Otevře se tak uživateli centrální katalog, který obsahuje všechny záznamy jednotek, které se nachází v knihovnách Univerzity Karlovy v Praze. Při změně dílčího katalogu uživatel může využít tlačítko „databáze“, kde si může navolit, který katalog chce prohledávat. Může si tak navolit například pouze katalog Filozofické fakulty. Dále si zde může vybrat pro vyhledávání pouze bázi s elektronickými knihami či elektronickými časopisy. Může také vyhledávat závěrečné kvalifikační práce.

Katalog obsahuje všechny závěrečné kvalifikační práce Univerzity Karlovy. Pokud tato práce je uložena v Digitálním univerzitním repozitáři, zobrazí se uživateli nabídka na externí vazbu, která uživatele nasměruje právě do Digitálního univerzitního repozitáře (zde popsán jako Digitální archiv UK).

---

²⁶ MetaLib. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/metilib/>

#	Obilka	Autor	Název	Rok	Typ dok.	Exempláře	Exk. vazba
1		Maršková, Miroslava	Využití elektronických informačních zdrojů při výuce českého jazyka a literatury na at	2012	Elektronický / J	1	Zobrazení plného textu (Digitální archív UK)
2		Bendová, Vladimíra	Elektronické informační zdroje: obecná pedagogika dostupné v prostředí WWW (Inkapsel) / Vladimíra	2011	Elektronický / J	1	Zobrazení plného textu (Digitální archív UK)
3		Gromotovičová, Kateřina	Databáze obecných informačních a komunikačních technologií: pracovní příručka pro učitele	2011	Elektronický / J	1	Zobrazení plného textu (Digitální archív UK)
4		Korhoň, Ondřej	Zařizovací příručky pomocí veřejné přístupné počítačové sítě (Inkapsel) / O	2011	Elektronický / J	1	Zobrazení plného textu (Digitální archív UK)
5		Kněží, Jana	Elektronické články a klasických a elektronických dokumentů (Inkapsel) / Jana Kněží - vydavce	2011	Elektronický / J	1	Zobrazení plného textu (Digitální archív UK)
6		Kvalová, Jana	Digitální knihovny komerčních nakladatelů (Inkapsel) / Jana Kvalová - vydavce práce E-ka	2011	Elektronický / J	1	Zobrazení plného textu (Digitální archív UK)
7		Vocel, Ondřej	Portál YouTube jako digitální informační zdroj: jeho fondy a služby (Inkapsel) / Ondřej Vocel	2011	Elektronický / J	1	Zobrazení plného textu (Digitální archív UK)

Obr. 10 – Báze kvalifikačních prací na téma elektronické informační zdroje (červenec 2012)

V katalogu dále uživatel může najít elektronické knihy. Nejsou však zde v plném rozsahu. Některé knihy zakoupené v kolekcích není možné zkatologizovat (z důvodu obměny kolekcí). Uživatel tak musí využívat vedle Centrálního katalogu Univerzity Karlovy i jiné dostupné možnosti. Může tak například využít kolekci **ebrary Academic Complete**. Tato kolekce podporuje i off-line čtení knih. Seznam kolekcí elektronických knih je dostupný v Portálu elektronických zdrojů Univerzity Karlovy v Praze.

Katalog obsahuje také větší část záznamů elektronických časopisů. Jejich katalogizace je postupná. Uživatel najde všechny elektronické časopisy zatím pouze v Portálu elektronických časopisů.

Právě z těchto důvodů se uživatel nemůže plně spolehnout na Centrální katalog Univerzity Karlovy a musí tak sáhnout i po jiných portálech či službách.

Základní vyhledávání

Slova z různých polí

Autor: Slova z názvu:

Rok vydání: Nakladatel:

ISBN / ISSN / ISMN: Předmět (klíč. slova):

blízkost slov: Ne Ano Jazyk pro vyhledávání:

OK Vytvořit formulář

Omezení vyhledávání na:

Jazyk: Rok od: Rok do:

Druhý dokument: Umístění:

Nápověda k obsahu některých údajů:

Pro vyhledávání jazyků dokumentů a země vydání jakožto Poř pro vyhledávání můžete použít buď přirozený jazyk (pro jazyky dokumentů ve tvaru podstatného jména, např. čeština) nebo kód (podle kódovníku MARC 21). Potřebnější popis vyhledávání najdete v [návodě](#).

Tipy pro vyhledávání

- Vypíše všechna pole, která vyplníte. Pokud použijete více než jeden řádek, vyhledávání zúžíte. Pokud použijete "ne" pro "blízkost slov", můžete zadat slovní spojení např. osobní počítač a systém tomu bude rozumět tak, že chcete vyhledat jen takové záznamy, které mají slovo počítač VEDLE slova osobní. Blízkost slov nemůžete použít, pokud soubor vyhledávaných záznamů obsahuje více než určitý počet záznamů, definovaný na serveru (implicitně 100).
- Dotaz nezáleží na tom, zda používáte velká nebo malá písmena. Například zadáte-li počítač, systém najde počítač, Počítač i POČÍTAČ.
- Vždy zadaná slova budou implicitně spojena logickým operátorem AND. Pro vyhledání můžete ve svém dotazu použít všechny logické operátory: AND, OR, NOT. Například můžete zadat and: or: srdce: pro vyhledání všech

Obr. 11 - Centrální katalog Univerzity Karlovy v Praze (červenec 2012)

Dále si uživatel může volit druhy dokumentů a báze i při samotném vyhledávání v Centrálním katalogu. Slouží k tomu pole: „báze pro vyhledávání,“ „druhy dokumentů“ a „umístění“. Nemusí se tedy přesouvat z báze do báze, ale vše potřebné zadá již na vstupní stránce.

Uživatel má zde také několik možností vyhledávání, např.: základní vyhledávání, vyhledávání z více polí či vyhledávání z víceází. Ke snazšímu ovládní nejen pro hendikepované uživatele slouží virtuální klávesnice, která je dostupná při **vyhledávání z více polí**.

Centrální katalog umožňuje pohodlné přihlášení pomocí Centrální autentizační služby UK. Uživatel po přihlášení může spravovat své čtenářské konto a má přehled o všech svých výpůjčkách a rezervacích. Pokud uživatel tápe ve využití tohoto katalogu, je mu k dispozici nápověda, kde se dozví vše potřebné.

Centrální katalog Univerzity Karlovy v Praze je vytvářen knihovním systémem Aleph 500. Univerzita Karlova přecházela na začátku července 2012 na poslední verzi tohoto systému, a to na verzi 21. Aleph 500 plně podporuje službu SFX²⁷. Usnadňuje tak uživateli přístup k elektronickým zdrojům zaznamenaných v bázi Centrálního katalogu UK.

2.3.5. Texty Jínonice

Elektronické studijní texty navazují na CD-ROM „Informační studia a knihovnictví v elektronických textech I.“ který byl vydán jako výsledek projektu „Interaktivní modulární výukový systém na podporu informačního a knihovnického vzdělávání“ financovaný v roce 2001 z programu VISK 2²⁸.

Portál se nachází na statické adrese: <http://texty.jinonice.cuni.cz>. Celý název portálu zní: **Elektronické studijní texty**. Portál slouží převážně pro studenty Ústavu informačních studií a knihovnictví a odbornou veřejnost. Mezi studenty Ústavu informačních studií a knihovnictví je známý spíše pod pojmem „**Texty Jínonice**“. Všechny materiály dostupné na tomto portále jsou zdarma, nutná je ale registrace uživatele. Studenti a zaměstnanci Univerzity Karlovy mohou využívat svého účtu v Centrální autentizační službě UK. Ostatní uživatelé se musí pro

²⁷ Aleph. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2004, 2. 2. 2011 [cit. 2012-07-18].

Dostupné z: <http://aleph.cuni.cz/ALEPH-12.html>

²⁸ Celbová – najít zdroj přesný na citaci

zobrazení textů registrovat. Portál je úzce spjatý s Jednotnou informační bránou. Uživatelé této brány mohou využít svého loginu a hesla, neboť registrace do portálu Elektronických studijních textů se provádí přes rozhraní Jednotné informační brány. Neregistrovaný uživatel může listovat pouze seznamem všech textů.

Obr. 12 – Vstupní stránky portálu Elektronické studijní texty(červenec 2012).

Portál se snaží o pomoc hendikepovaným uživatelům, podporuje mezinárodní klávesové zkratky a je optimalizován pro zvukové prohlížeče.

Uživatel po přihlášení smí upravit své osobní údaje či vložit osobní fotografii či životopis. Pokud si uživatel v uživatelském rozhraní změní jazyk, nikde se mu toto neprojeví. Portál je lokalizován pouze v českém jazyce.

Hlavní jádro portálu tvoří 64 elektronických textů a 46 textů v „Archivu starších textů“ (červenec 2012). Převážná část autorů jsou pedagogové na Ústavu informačních studií a knihovnictví. Autorsky se zde podílí také studenti magisterského či doktorandského stupně studia, případně již absolventi oboru.

Dostupné studijní materiály jsou ke stažení ve formátu PDF. Do tohoto formátu jsou převedeny powerpointové i obrazové materiály. Uživatel může u každého textu zanechat komentář, či hodnocení. Pro autora je to tak významná zpětná vazba. Uživatel smí dále využít online testy, kde si může ověřit znalosti a porozumění textu. Online test je propojen přímým odkazem již u elektronického textu. Uživatel nemusí složitě vyhledávat, zda je test

dostupný. Odkaz se nachází pod anotací dokumentu v možnosti „Příbuzné položky“. Zde uživatel nalezne například související články k řešenému problému či video.

Studijní texty jsou plně indexovány a podporují vyhledávání. To se realizuje pomocí základního či rozšířeného modulu. U výsledků se zobrazuje procentuelní vyjádření shody s hledaným heslem. Toto indexování, dle zkušenosti autorky, ale stěžuje práci při vyhledávání. Výsledky jsou často irelevantní a velmi nepřehledné.

Archiv starších textů ale není indexován a podporován ve vyhledávání. Uživatel se tak musí orientovat pouze podle názvu či autora, chybí zde totiž anotace k souboru. Uživatel může dále využít RSS kanál. Zde může sledovat novinky na portále, a to například přidané nové studijní materiály.

Uživatel může využít i pouze online testů. Jejich seznam se nachází v nabídce „Online testy“. Je zde k dispozici 25 testů, které jsou doplněny o autora, krátkého informativního textu k testu a poslední změna dokumentu. Uživatel testem prochází po jednotlivých otázkách a není zde možnost opravy odpovědi. Test není časově omezený. Po dokončení a vyhodnocení testu uživatel vidí známku, zobrazení počtu správných otázek a slovní ohodnocení. Smí si zde také zkontrolovat, v kterých otázkách udělal chybu a případně si test zopakovat jedním kliknutím.

Portál dále obsahuje „Fotografie“, kde uživatel najde nejrůznější fotografie z cest knihovníků po knihovnách nejen v České republice, ale i v zahraničí. Uživateli se tímto nabízí možnost nahlédnutí do knihoven, které jsou mu méně dostupné.

V záložce „Další prameny“ uživatel najde odkazy na zdroje informací z oboru. Nalezne zde odkaz například na TDKIV – Českou terminologickou databázi knihovnictví a informační vědy či na Jednotnou informační bránu.

2.4. Nadstavbové nástroje a související služby

Autorka v této části kapitoly rozebere paralelní vyhledávač a nastavbovou službu SFX. Se službou SFX souvisí i další nástroje, které uživateli usnadňují práci s elektronickými zdroji.

2.4.1. MetaLib – paralelní vyhledávač

Paralelní vyhledávač informačních zdrojů Univerzity Karlovy v Praze je dostupný ze statické adresy <http://metalib.cuni.cz>. Nabízí uživatelům jednotný přístup k informačním zdrojům, na které mají nárok. Uživatelské rozhraní dovoluje položit jeden dotaz ve vyhledávači a prohledat tak spoustu informačních zdrojů. Uživatel dostane sloučené výsledky a nemusí navštěvovat jednotlivé databáze. Toto je pro uživatele výhodou. Nemusí se tak orientovat ve spoustě uživatelských rozhraní jednotlivých databází. Negativa tohoto systému jsou, že uživatel přichází o specifika těchto rozhraní.

Obr. 13 – Paralelní vyhledávač informačních zdrojů Univerzity Karlovy v Praze (červenc 2012)

Portál je volně přístupný. Uživatelé bez přihlášení však mohou prohledávat pouze zdroje, které jsou nabízeny volně. Po přihlášení (přihlášení pomocí hesla a ID Centrální autentizační služby) uživatel může prohledávat všechny elektronické informační zdroje, ke kterým má na základě licenčních smluv nárok. Na které elektronické informační zdroje má uživatel nárok, si může ověřit na stránce <http://metalib.cuni.cz/napoveda/zdroje>. Uživatel smí také využít výhod služby Shibboleth, který dovoluje přihlášení do všech podporovaných informačních zdrojů bez nutnosti opětovného zadávání hesla a ID.

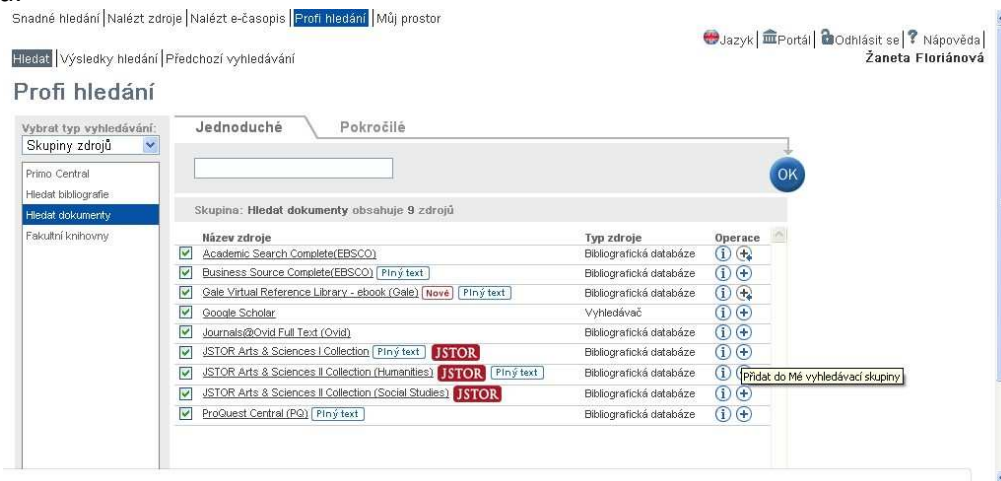
Paralelní vyhledávač informací rozděljuje všechny zdroje podle povahy do dvou skupin:

- primární informační zdroj,
- bibliografický informační zdroj.

Uživatel v primárních informačních zdrojích nalezne plný text článku. V bibliografickém informačním zdroji se uživatel dozví, kde danou informaci má hledat. Zobrazí se mu lokace článku či dokumentu. Obě dvě skupiny uživatel prohledává pomocí jednoho dotazu a v jednom uživatelském rozhraní. Uživatel si také smí při vyhledávání určit, které zdroje ho

primárně zajímaví. Může si tak selektovat informační zdroje již před začátkem vyhledávání. Uživatel si může nastavit zdroje, které se budou prohledávat, pomocí tlačítka „Přidat do Mé vyhledávací skupiny“. Po výběru si uživatel navolí v rozvinovacím menu „Moje zdroje“ a vyhledává pouze ve vybraných zdrojích. Dále si uživatel může vybrat, zda chce vyhledávat v základním či rozšířeném „Profi hledání“) vyhledávání.

Při kliknutí na „Vyhledání e-časopisu“ je uživatel přesměrován do Portálu elektronických časopisů.

Obr. 14 – Profi vyhledávání a možnosti přidávání zdrojů do „Mé vyhledávací skupiny“ (červenec 2012).

Tento paralelní vyhledávač informačních zdrojů Univerzity Karlovy poskytuje dále **vyhledávací okénko Informačních zdrojů UK**. Knihovna či instituce si může toto vyhledávací okénko přidat na své domovské stránky. Paralelní vyhledávač nabízí tak uživatelům jednoduchý způsob vyhledávání ze stránek knihoven či institucí, aniž by opouštěli stránky²⁹.

Obr. 15 – Vyhledávací okénko Informačních zdrojů UK v českém a anglickém jazyce (červenec 2012)

²⁹ Vyhledávací okénko pro vaše webové stránky. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2007-2012 [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://metalib.cuni.cz/dalsi-nastroje/vyhledavaci-okenko>

Paralelní vyhledávač informačních zdrojů Univerzity Karlovy je software MetaLib od izraelské firmy ExLibris. MetaLib nabízí integraci lokálních i vzdálených informačních zdrojů v knihovnách³⁰.

2.4.2. SFX

Kontextový link server³¹ SFX (special effects) zajišťuje propojení na plné texty dokumentů z bibliografických, indexových, abstraktových databází a z vyhledávacích služeb. Zajišťuje také propojení na další relevantní on-line služby³².

Úlohou SFX je nabídnout uživatelům jednoduchou dostupnost k seznamu on-line služeb, které instituce nabízí. Nabízí tak například možnost rezervace vypůjčeného svazku knihy či propojení na plný text článku. Usnadňuje tak práci nejen uživatelům knihovny, ale i zaměstnancům.

Služba SFX je založena na standardu OpenURL¹. OpenURL umožňuje převádět metada z SFX zdroje na SFX server, kde na základě metadat se vygeneruje nabídka SFX menu¹. Uživatel tak může pohodlně na jednom místě najít všechny dostupné alternativy získání dokumentu, či může díky propojení se stránkou Citace.com jednoduše dokument citovat podle platné normy.

Univerzita Karlova v Praze nabízí uživateli služby SFX²:

- Seznam elektronických časopisů na Univerzitě Karlově (PEC)
- Propojení na plné texty
- Možnost vyhledání dostupnosti článků a propojení na plný text – tzv. „Citation linker“
- Využití služeb bX
- Možnost získání nejčtenějších článků oboru prostřednictvím bX Hot Articles
- Propojení na elektronické časopisy, knihy a články
- Propojení do centrálního katalogu Univerzity Karlovy na fyzické dokumenty

³⁰ Co je MetaLib. MULTIDATA. *Komplexní řešení pro knihovny* [online]. Praha, 2006-2011 [cit. 2012-07-30]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/metilib>

³¹ Co je SFX. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z:

<http://www.multidata.cz/produkty/sfx/>

³² SFX. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 28.05 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://sfx.cuni.cz/>

Služba Citation Linker

Tato služba rozšiřuje portfolio služeb o vyhledávání článků. Jedná se o sadu formulářů, kde může uživatel zadávat citaci dokumentů.³³ Čím více údajů ale vyplní, tím relevantnější výsledky mu Citation linker zobrazí.³⁴

Univerzita Karlova v Praze
Charles University in Prague

S.F.X⁴
CONTEXT SENSITIVE LINKING

Portál elektronických časopisů / E-journals portal

ČASOPISY DOSTUPNÉ NA UK

Česky

Název Kategorie Nalézt Citation Linker

Název časopisu   Začíná na Obsahuje Přesně

ISSN datum

vydání číslo počáteční strana poslední strana

článek

autor

PMID DOI

OK

Službu zajišťuje SFX server Univerzity Karlovy v Praze

Obr. 16 - Služba Citation Linker v Portálu elektronických časopisů (červenec 2012)

Služby bX

Jedná se o sadu služeb, které jsou založené na analýze uživatelských dat. Jedná se o služby určené především pro akademické pracovníky, vědce a odbornou veřejnost. Tyto služby mohou ovlivňovat sami uživatelé pomocí principů technologií Web 2.0.

bX Recommender

Jedná se o moderní referenční službu. Pro nalezený článek se na základě analýzy využití odborných článků na celém světě generuje seznam doporučené literatury. Tato služba je určena především pro akademickou oblast. Jedná se o dynamickou a velmi aktuální službu, která poskytuje velmi přesná doporučení odborných publikací.³⁵

Hot Articles

³³ Citation Linker. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 28.05 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://sfx.cuni.cz/SFX-26.html>

³⁴ E-Journals: seznamy online časopisů. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/sfx/clanky-a-prezentace/seznamy-casopisu/>

³⁵ bX. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2001 [cit. 2012-07-17]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/bx/bx-recommender>

Tato služba nabízí uživatelům nejaktuálnější a nejzajímavější články na poli vědeckého publikování. Hot articles je založeno na analýze statistických dat při využívání vědeckých článků. Pomáhá tak uživatelům najít to nejzajímavější, co se v jejich oboru publikuje. Jedná se o jednoduchý HTML kód. Formulář nabízí tři nejvyužívanější články v oboru, který si může změnit sám uživatel podle zájmu.

Tato služba je pro nekomerční účely poskytována firmou ExLibris zdarma. Tato firma také připravuje aplikaci pro mobilní telefony³⁶.

---

³⁶ Hot Articles. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2001 [cit. 2012-07-17]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/bx/hot-articles>

3. Metodika a hypotézy

3.1. Metodika

Dotazníkové šetření proběhlo pomocí sítě internet ve dnech 20. 07. 2012 – 26. 07. 2012. Distribuce dotazníku proběhla pomocí e-mailové konference UISK118 a sociální sítě Facebook. Zde autorka dotazníku vytvořila událost, kde žádala své spolužáky, aby událost sdíleli mezi studenty ústavu. Autorka při rozhodování o distribuci dotazníku brala ohled na:

- dostupnost dotazníku,
- možnost oslovení největšího počtu studentů,
- snadnější distribuci a časovou nenáročnost.

Uvědomovala si i negativní stránky sběru dat pomocí sítě internet:

- neschopnost zachytit spontánní odpovědi účastníka dotazníku,
- naprostou anonymitu uživatelů³⁷.

Cílová skupina byla zvolena již v názvu bakalářské práce. Jednalo se o studenty Ústavu informačních studií a knihovnictví, bez ohledu na stupeň studia či zaměření. Při tvorbě dotazníku autorka brala ohled na typy otázek a rozsahu dotazníku.

Autorka vytvořila dotazník pomocí stránek Vyplňto.cz. Tato stránka je dostupná z adresy <http://www.vyplnto.cz>. Server Vyplňto.cz poskytuje dvě možnosti tvorby dotazníků, a to verzi FREE (zdarma) a verzi Premium. Verze FREE se liší vloženou reklamou, omezeným počtem respondentů (500) a částečným omezením tvorby dotazníku³⁸.

Server Vyplňto.cz obsahuje i stručnou nápovědu, jak vytvořit dotazník. Vysvětluje typy otázek a snaží se intuitivně uživatele navést na správnou cestu. Po vytvoření dotazníku si uživatel smí nastavit, zda chce dotazník zveřejnit na webové stránce (a zajistit tak i další potencionální uživatele) či nikoliv. Autor si zde může také nastavit délku průzkumu. Autoru po skončení možnosti vyplnění dotazníku dojde informační e-mail. Uživatel se musí přihlásit

³⁷ SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena, KAŠPAROVÁ, Eva. 2001. Základy sociologického vzkumu. Vyd. 1. Praha : Management Press; 2001. 160 s. ISBN 80-7261-038-4.

³⁸ DEMČÁK, Marek. Vyplňto.cz : komplexní realizace online průzkumu [online]. 2008, 1. července 2012 [cit. 2012-07-25]. Dostupné z <http://www.vyplnto.cz>.

do svého konta, kde se mu zobrazí výsledky. Může si stáhnout i surové data či pouze grafy, které obsahují ve verzi FREE vodotisk stránky.

3.2. Hypotézy

Autorka při tvorbě dotazníku vycházela z následujících hypotéz, které se dotazníkem snažila podpořit nebo vyvrátit. Jako nejdůležitější hypotézy byly zvoleny:

- Hlavní vstupní portál, odkud budou uživatelé přistupovat, bude Portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy. Studenti se proto budou orientovat v tomto portále, protože jej využijí nejčastěji. Nejméně vyhovující prostředí bude pro studenty Digitální univerzitní repozitář.
- Nejvíce budou využívat elektronické informační zdroje ročníky, které píšou kvalifikační práci. Tj. ročníky 2. a 3. bakalářského studia a 2. ročník magisterského studia.
- Studenti Ústavu informačních studií a knihovnictví se budou orientovat v dostupnosti elektronických zdrojů na Univerzitě Karlově. Budou využívat elektronické informační zdroje a nadstavbovou službu SFX.

Při tvorbě dotazníku se bral ohled i na dílčí hypotézy:

- Studenti budou využívat elektronické informační zdroje. Potřebují je totiž nejen k úspěšnému vystudování v oboru, ale i k napsání závěrečné kvalifikační práce.
- Informace o možnosti využívání elektronických informačních zdrojů mají studenti hlavně od pedagogů vyučujících na Ústavu informačních studií a knihovnictví.
- Studenti budou využívat elektrické informační zdroje pomocí vzdáleného i přímého přístupu. Elektronické informační zdroje totiž potřebují pro práci na závěrečné kvalifikační práci a také pro studium (materiály k přednáškách) na Ústavu informačních studií a knihovnictví.
- Studenti se budou orientovat v portále Elektronické studijní texty. Tento portál totiž musí využívat při svém studiu na Ústavu informačních studií a knihovnictví.

4. Dotazníkové šetření

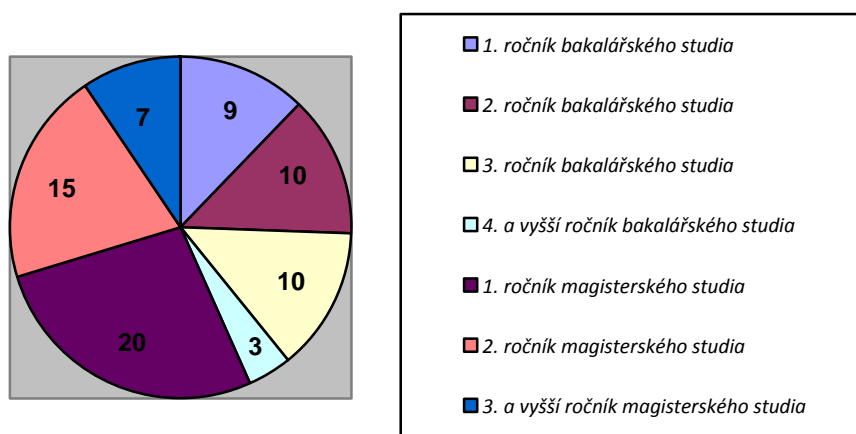
Autorka v této části bakalářské práce rozebere výsledky dotazníku. Potvrdí či vyvrátí hypotézy, které byly určeny před položením dotazníku.

Server Vyplňto.cz vyhodnotilo návratnost dotazníku jako 90,4% („návratnost dotazníku je dána poměrem vyplněných a zobrazených dotazníků. Jedná se o orientační údaj, který nebere v potaz ty oslovené respondenty, kteří ani nezobrazili úvodní text – neklikli na odkaz pro dotazník.³⁹“). Průměrná doba vyplňování byla 2 minuty 13 vteřin. Odpovězených otázek na osobu bylo 12 z celkových 20 položených. Nejvíce uživatelů oslovilo pozvání přes sociální síť Facebook (62,4% dotázaných).

4.1. Výsledky dotazníku

Autorka v této části kapitoly popíše výsledky dotazníku. Bude se věnovat všem otázkám. Otázky, na které uživatelé odpovídali slovně, autorka pouze shrne. Všechny odpovědi čtenář bakalářské práce najde v příloze. Slovně uživatelé odpovídali na nedostatky, které shledávají při použití elektronických informačních zdrojů.

4.1.1. Jste studentem:

Graf 01.

Jste studentem:	Počet odpovědí:	Procentuelní část: (%)

³⁹ DEMČÁK, Marek. Vyplňto.cz : komplexní realizace online průzkumu [online]. 2008, 1. července 2012 [cit. 2012-07-25]. Dostupné z <http://www.vyplnto.cz>.

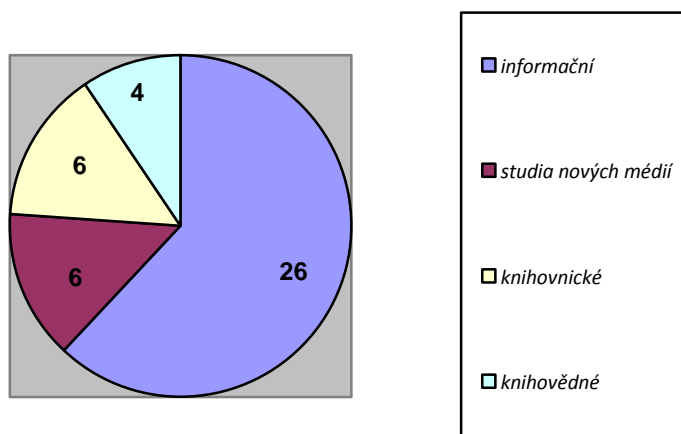
1. ročník bakalářského studia	9	12,16
2. ročník bakalářského studia	10	13,51
3. ročník bakalářského studia	10	13,51
4. a vyšší ročník bakalářského studia	3	4,05
1. ročník magisterského studia	20	27,03
2. ročník magisterského studia	15	20,27
3. a vyšší ročník magisterského studia	7	9,46

Tabulka 01.

Výsledky této otázky reprezentují vzorek studentů, kteří využívají elektronické informační zdroje.

4.1.2. Jaké máte zaměření studia

Účelem této otázky bylo zjištění, kteří studenti elektronické zdroje využívají častěji.

Graf 02.

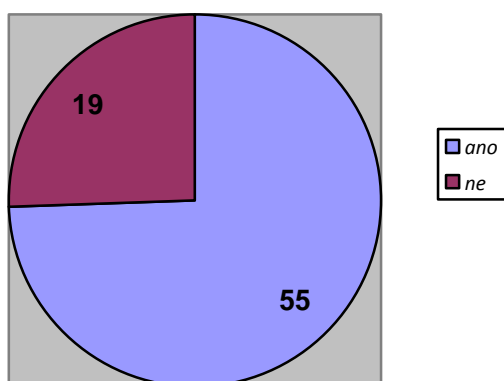
Zaměření:	Počet studentů:	Procentní podíl: (%)
informační	26	61,9
knihovnické	6	14,29
knihovědné	4	9,52
studia nových média	6	14,29

Tabulka 02.

Ze studentů magisterského stupně studia využívají elektronické informační zdroje nejčastěji studenti informačního zaměření. Důvodem je nutnost využívat elektronické zdroje při přednáškách, které probíhají na Ústavu informačních studií a knihovnictví. Studentů, kteří mají informační zaměření, je také podílově nejvíce na magisterském stupni.

4.1.3. Využíváte elektronické informační zdroje

Autorka chtěla touto otázkou zjistit, zda studenti elektronické zdroje využívají. Pokud student odpověděl ne, dotazník tímto pro něj končil.

Graf 03.

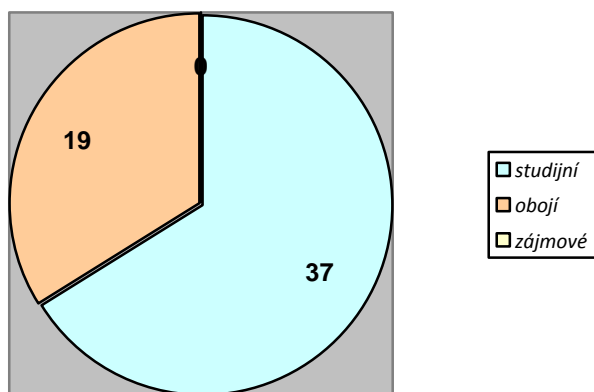
Odpověď:	Počet studentů	Procentní podíl: (%)
Ano	56	74,32
Ne	19	25,68

Tabulka 03.

19 studentů elektronické zdroje ke svému studiu nevyužívá. Dále v dotazníku pokračovalo 55 studentů.

4.1.4. K jakým účelům využíváte elektronické informační zdroje

Účelem této otázky bylo zjištění, zda studenti využívají elektronické zdroje jen pro studijní účely.

Graf 04.

Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Studijní	36	66,07
Zájmové	0	0
Obojí	19	33,93

Pozn: procentuelní část se počítá z uživatelů, kteří využívají elektronické informační zdroje. Tj. 55 studentů.

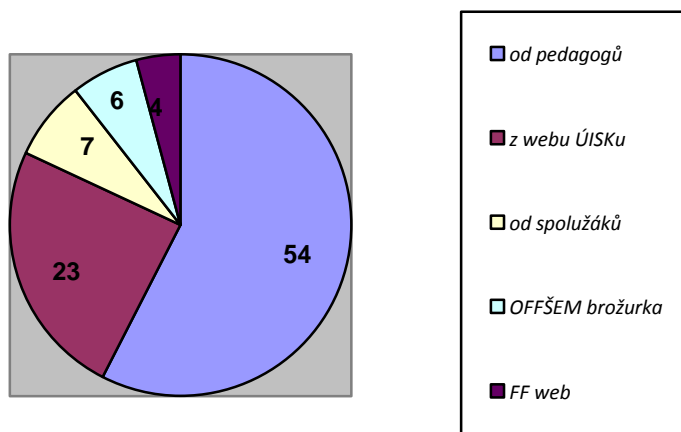
Tabulka 04.

66.07% studentů využívá elektronické informační zdroje pouze jako studijní materiály. Využití elektronických informačních zdrojů pro studijní účely je nutností, neboť obor se rychle vyvíjí a studijní materiály tak rychle stárnou. Pedagogové často vkládají materiály k jejich přednáškám na internet, do portálu Elektronických studijních textů ÚISK.

Studenti si ale také uvědomují možnosti elektronických informačních zdrojů, neboť využívají elektronické zdroje pro studijní i zájmové účely. Pro studijní i zájmové účely vyhledává 33,93% dotázaných studentů. Mohou tak například využívat zajímavé nabídky na elektronické informační zdroje (například časopis Time).

4.1.5. Kde jste se o elektronických informačních zdrojích dozvěděli

Tato otázka měla odpovědět na hypotézu „Informace o možnosti využívání elektronických informačních zdrojů mají studenti hlavně od pedagogů vyučujících na Ústavu informačních studií a knihovnictví“.

Graf 05.

Odpověď:	Počet studentů:	Procentuelní podíl: (%)
Od pedagogů	54	56,43
Z webu ÚISKu	23	41,07
Od spolužáků	7	12,5
OFFŠEM brožurka	6	10,71
FF web	4	7,14

Tabulka 05.

Poznámka: studenti mohli zaškrtnout více možností

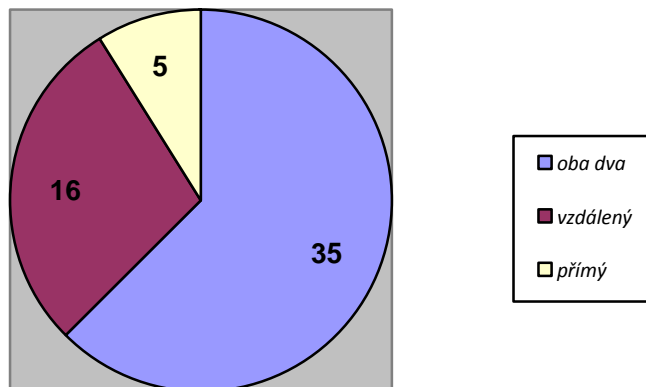
Odpovědi na tuto otázku hypotézu potvrdily. Studenti se nejčastěji dozívají o elektronických informačních zdrojích od pedagogů Ústavu informačních studií a knihovnictví. Takto se o elektronických zdrojích dozvědělo 96,43% studentů.

Studenti hledají dále informace také na stránkách Ústavu informačních studií a knihovnictví nebo využívají informace od spolužáků. Nejméně informací o elektronických informačních zdrojích na stránkách Filozofické fakulty.

4.1.6. Jaký přístup k elektronickým informačním zdrojům využíváte

Tato otázka měla odpovědět, zda studenti využívají vzdálený přístup. Odpovědi tak potvrzují či vyvracejí hypotézu: „Studenti budou využívat elektrické informační zdroje pomocí vzdáleného i přímého přístupu. Elektronické informační zdroje totiž potřebují pro práci na

závěrečné kvalifikační práci a také pro studium (materiály k přednáškám) na Ústavu informačních studií a knihovnictví“.

Graf 06.

Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Oba dva	25	62,5
Vzdálený	16	28,57
přímý	5	8,93

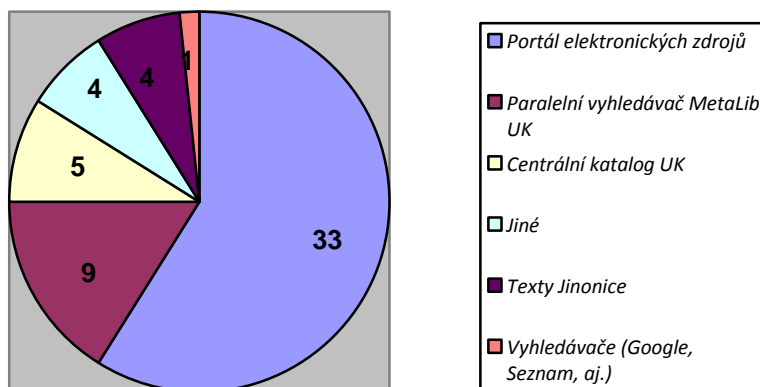
Tabulka 06.

Odpovědi na tuto otázku potvrzují, že studenti pracují i mimo rozsah IP adres Univerzity Karlovy. Využívají tak zdroje nejen v knihovnách a na přednáškách, ale i z domu či na cestách. Studenti díky vzdálenému přístupu nejsou omezeni jen na IP adresy Univerzity Karlovy. Přímý přístup využívá pouze 5 studentů.

4.1.7. Odkud k elektronickým informačním zdrojům přistupujete

Tato otázka měla potvrdit či vyvrátit první část hypotézy: „Hlavní vstupní portál, odkud budou uživatelé přistupovat, bude Portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy. Studenti se proto budou orientovat v tomto portále, protože jej využijí nejčastěji. Nejméně vyhovující prostředí bude pro studenty Digitální univerzitní repozitář.“

Graf 07.

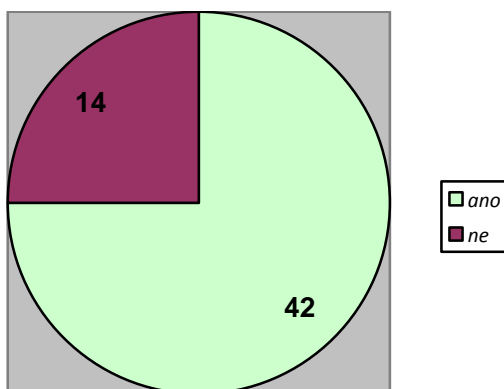
Odpověď	Počet studentů:	Procentuelní podíl: (%)
Portál elektronických zdrojů UK	33	58,93
Paralelní vyhledávač MetaLib UK	9	16,07
Centrální katalog UK	5	8,93
Texty Jionice	4	7,14
Vyhledávače (Gogole, Seznam, aj.)	1	1,79
Jiné	4	7,14

Tabulka 07.

Odpovědi část této hypotézy potvrdily. Více jak polovina studentů využívá k přístupu k elektronickým informačním zdrojům primárně Portál elektronických zdrojů UK. Tento portál slouží jako „rozcestník“, studenti tak mohou téměř vše najít na jednom místě.

4.1.8. Při využívání Portálu elektronických informačních zdrojů – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?

Tato otázka měla potvrdit či vyvrátit druhou část hypotézy: „Hlavní vstupní portál, odkud budou uživatelé přistupovat, bude Portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy. Studenti se proto budou orientovat v tomto portále, protože jej využijí nejčastěji. Nejméně vyhovující prostředí bude pro studenty Digitální univerzitní repozitář.“

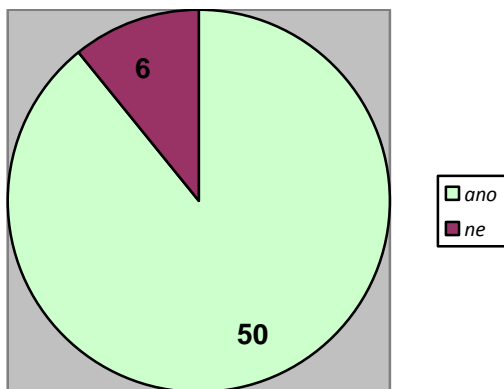
Graf 08.

Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Ano	42	75
Ne	14	25

Tabulka 08.

Jak již ukazují odpovědi, tento portál je nejvyužívanější vstupní brána k elektronickým informačním zdrojům. Potvrdila se tak druhá část hypotézy, že studenti se v tomto portále budou orientovat. 75% studentů potvrzuje, že v Portále elektronických zdrojů nenachází problém a plně se orientují. Zbýlá čtvrtina uživatel považuje tento portál za velmi zmatečný. Často argumentují, že je nelogicky řešený a mají problém najít to, co potřebují. Proto se, pokud je to možné, uchylují k Centrálnímu katalogu Univerzity Karlovy.

4.1.9. Při využívání Centrálního katalogu UK – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?

Graf 09.

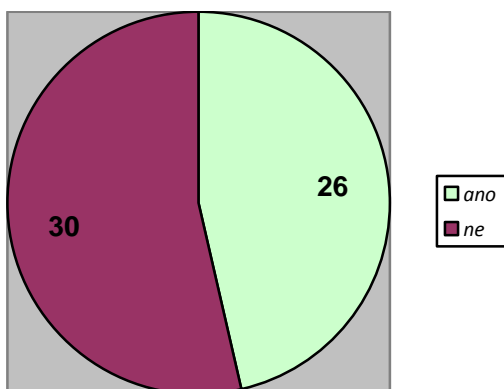
Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Ano	50	89,29
Ne	6	10,71

Tabulka 09.

Studenti Centrální katalog Univerzity Karlovy považují za přehledný. Téměř 90% studentů s tímto katalogem nemá problém. Studenti, kteří se v Centrálním katalogu neorientují, upozorňují na nedostatky katalogu v elektronických zdrojích. Chybí jim záznamy předplacených časopisů.

4.1.10. Při využívání „Texty Jinonice“ – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?

Tato otázka měla odpovědět na hypotézu: „Studenti se budou orientovat v portále Elektronické studijní texty. Tento portál totiž musí využívat při svém studiu na Ústavu informačních studií a knihovnictví.“

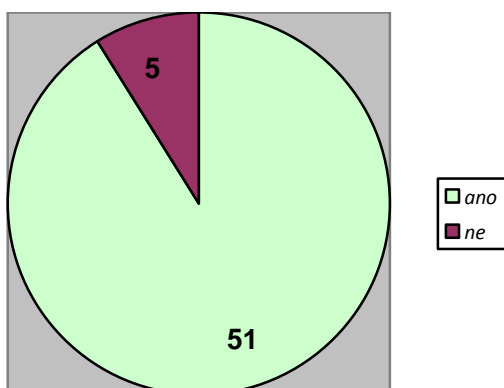
Graf 10.

Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Ano	26	46,43
Ne	30	53,57

Tabulka 10.

Odpovědi na tuto otázku hypotézu nepotvrdily. Ačkoliv jsou Elektronické studijní texty nejdůležitější místo, kde se soustředí studijní materiály pro Ústav informačních studií a knihovnictví, 53,57 % studentů tento portál považují za nepřehledný a uživatelsky nepříjemný. Často upozorňují na nedostatky vyhledávání. Pokud uživatel nezná autora elektronického dokumentu, má problém se k němu dostat. Výsledky vyhledávání často ukazují na irelevantní dokumenty. Dále si stěžují na méně aktuální zdroje. Mnoho studentů má problém s přihlášením, ačkoliv je přesný návod na stránkách uveden. Studenti nejspíš dělají základní chybu. Používají ID slovní, místo číselného.

4.1.11. Při využívání MetaLibu – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?

Graf 11.

Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Ano	51	91,07
Ne	5	8,93

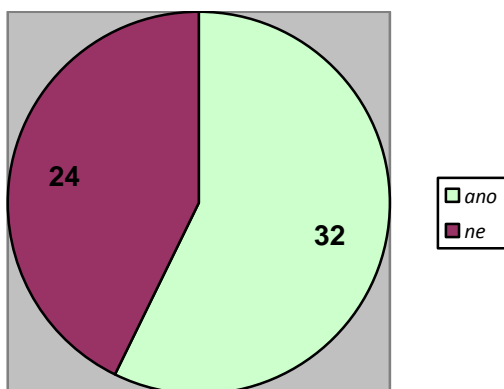
Tabulka 11.

91,07% uživatelů MetaLib využívá a neshledává žádný nedostatek. 5 uživatelů si stěžuje na pomalé vyhledávání a nepřehledné zobrazení výsledků.

Podle odpovědí uživatelů lze usuzovat, že studenti si plně uvědomují sílu paralelního vyhledávače MetaLib. Mají tak téměř všechny elektronické zdroje na jednom místě a nemusí složitě vyhledávat v jednotlivých databázích.

4.1.12. Při využívání Digitálního univerzitního repozitáře – vyhovuje Vám uživatelské prostředí? Orientujete se v něm?

Tato otázka hledala odpověď na poslední část hypotézy: „Hlavní vstupní portál, odkud budou uživatelé přistupovat, bude Portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy. Studenti se proto budou orientovat v tomto portále, protože jej využijí nejčastěji. Nejméně vyhovující prostředí bude pro studenty Digitální univerzitní repozitář.“

Graf 12.

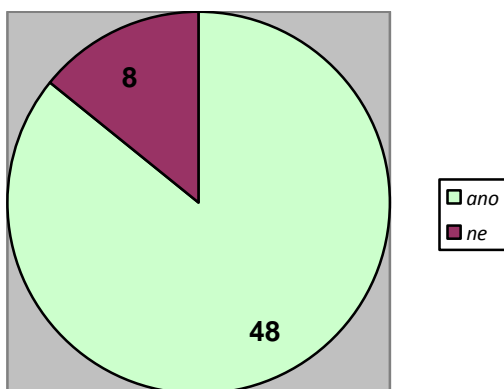
Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Ano	32	57,14
Ne	24	42,86

Tabulka 12.

Tato část hypotézy byla nepotvrzena. 34 studentů Digitální univerzitní repozitář považují za uživatelsky příjemný. Studenti, kterým repozitář přijde za nepřehledný, si stěžují na nelogické řazení elektronických sbírek a na nestálost serveru. Digitální univerzitní repozitář má problémy s dostupností, uživatelé se často objeví hláška Brána nenalezena. Dále uživatelé upozorňují na to, že pokud se přihlásí a chtějí si zobrazit elektronický dokument, repozitář se jim přepne do anglického jazyka. Upozorňují i na málo starších prací. Na tomto nedostatku se intenzivně na celé univerzitě pracuje.

4.1.13. Využíváte doprovodné služby, jako je SFX či Citace pro?

Tato otázka měla odpovědět na druhou část hypotézy: „Studenti Ústavu informačních studií a knihovnictví se budou orientovat v dostupnosti elektronických zdrojů na Univerzitě Karlově. Budou využívat elektronické informační zdroje a nadstavbovou službu SFX.“

Graf 13.

Odpověď	Počet studentů	Procentuelní podíl: (%)
Ano	48	85,71
Ne	8	14,29

Tabulka 13.

Druhá část hypotézy se potvrdila. 48 studentů využívá doprovodných služeb k elektronickým informačním zdrojům. Studenti se tak snaží plně využívat všech možností přístupu k elektronickým informačním zdrojům. Nadstavbové služby umožňují uživatelům efektivnější vyhledávání elektronických informačních zdrojů.

4.1.14. Kde shledáváte největší slabinu elektronických informačních zdrojů na Univerzitě Karlově?

Studenti na tuto otázku odpovídali pouze slovně. Neměli na výběr ze žádné možnosti. Umožnilo to tak získat informace, kde studenti vidí největší slabinu elektronických informačních zdrojů. Podle odpovědí studentům nejvíce vadí velké množství vstupních portálů. Vše by sjednotili, jak se snaží Portál elektronických zdrojů UK, ale udělali by jiné uživatelské prostředí. Toto prostředí se jim často zdá zmatené a nelogické.

Dále studenti upozorňovali na složitost najetí požadovaného plného textu. Velké plus přidávají vyučujícím, kteří během svých přednášek ukázali možnosti, jak k elektronickým informačním zdrojům přistupovat. Často také poukazovali na neaktuálnost Centrálního

katalogu UK a Elektronických studijních textů či na nutnost vyhledávání časopisů v Portálu elektronických časopisů místo v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy. Studenti si dále myslí, že kdyby nestudovali Ústav informačních studií a knihovnictví, měli by problém celý systém informačních zdrojů pochopit.

4.1.15. Kde shledáváte největší slabinu elektronických zdrojů na Univerzitě Karlově?

Studenti za největší problém elektronických zdrojů na Univerzitě Karlově považují:

- velké množství vstupních portálů,
- neaktuálnost Centrálního katalogu v nabídce elektronických zdrojů,
- pomalé načítání při vzdáleném přístupu.

Hypotéza „Studenti Ústavu informačních studií a knihovnictví se budou orientovat v dostupnosti elektronických zdrojů na Univerzitě Karlově. Budou využívat elektronické informační zdroje a nadstavbovou službu SFX“ byla potvrzena.

Studenti se dokáží orientovat v elektronických informačních zdrojích na Univerzitě Karlově. Dokáží najít požadovaný dokument, ačkoliv si často stěžují na velké množství vstupních portálů a jejich „roztříštěnost“.

5. Závěr

Potřeba využívat elektronické informační zdroje ke studiu se rok od roku zvyšují. Publikuje se více elektronických informačních zdrojů – studijních textů, elektronických časopisů a knih. Informační zdroje jsou tak daleko rychleji přístupnější. Komerční zdroje jsou také velmi nákladné. Proto je nutné, aby studenti byli dobře informováni o možnostech, které elektronické zdroje Univerzita Karlova nabízí. Musí znát, jak se ke zdrojům Univerzity Karlovy přihlásit. A to přímým či vzdáleným přístupem.

Obecně se dá říci, že studenti Ústavu informačních studií a knihovnictví elektronické zdroje znají, využívají a orientují se v nabídce. Nejvíce uživatelů si stěžuje na zastaralost informačních zdrojů potřebných ke studiu. Jedná se hlavně o Elektronické studijní texty. Studenti Ústavu informačních studií a knihovnictví si stěžují i na velké množství portálů k elektronickým informačním zdrojům. Vadí jim například nutnost při vyhledávání elektronických časopisů využívat Portál elektronických časopisů, místo využití Centrálního katalogu.

Studenti by uvítali jednoduchou vstupní stránku, která by odkazovala na všechny elektronické informační zdroje. Stěžují si, že díky velkému množství těchto vstupních portálů ztrácí přehled a netuší, kde hledat jejich požadovaný elektronický informační zdroj. Autorku velmi překvapila vyšší čísla využívanosti paralelního vyhledávače MetaLib. Studenti si dříve plně neuvědomovali sílu této služby.

Vyšší využívanost Portálu elektronických informačních zdrojů je, podle autorky, i díky přehledným návodům vytvořeným knihovnami. Studenti se tak snáze orientují a tuší, co zde mají hledat. V Portálu elektronických informačních zdrojů studenti mohou najít odkazy na téměř všechny užitečné stránky, potřebné k úspěšnému zobrazení požadovaného elektronického informačního zdroje. Výsledky jasně poukázaly na nutnost využití elektronických zdrojů při studiu. Ukázaly také velkou **slabinu ve vyhledávání a v řazení studijních materiálů portálu Elektronických studijních textů – „Textů Jinonice“**.

Je potřeba si ale uvědomit, že situace, která z dotazníku vyplynula, se bude měnit. Přichází noví studenti, vyvíjí se nové systémy pro elektronické informační zdroje, vznikají nové portály a katalogy.

Situace závisí z velké části i na trpělivosti pedagogů a profesionálních knihovníků, kteří vysvětlují možnosti elektronických informačních zdrojů. Knihovny (například knihovna psychologie) se snaží vytvářet nové, kvalitní návody, aby studenti věděli, jak s elektronickými informačními zdroji pracovat. Snaží se na svých stránkách uživatele intuitivně navádět, aby byl přístup pro ně co nejjednodušší. Tyto faktory ovlivňují a budou ovlivňovat znalosti studentů v orientaci v nabídce elektronických informačních zdrojů.

Zdroje

1. BRATKOVÁ, Eva. Digitální / Virtuální knihovny a archívy, kolekce aj. oboru Informační věda a Knihovnictví. *Digitální knihovna webovských plnotextových dokumentů z oboru Informační věda* [online]. Praha, 19. 7. 1998, 15. 9. 2011 [cit. 2012-07-04]. Dostupné z: <<http://www1.cuni.cz/~brt/dk/dkdk.htm>>.
2. BRATKOVÁ, Eva. Dokumentografické informační systémy (AIS100104). Praha : ÚISK FF UK, 2009. [cit. 2012-07-16].
3. BX. *Mutlidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2001 [cit. 2012-07-17]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/bx/bx-recommender>
4. CELBOVÁ, Ludmila. Digitální knihovna. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000854&local_base=KTD>.
5. CELBOVÁ, Ludmila. Informační zdroj. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-03]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000887&local_base=KTD>
6. CELBOVÁ, Ludmila. Předmětová brána. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003-

- [cit. 2012-07-17]. Dostupné z:
<http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000936&local_base=KTD>.
7. Citation Linker. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 28.05 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://sfx.cuni.cz/SFX-26.html>
  8. Co je Metalib. MULTIDATA. *Komplexní řešení pro knihovny* [online]. Praha, 2006-2011 [cit. 2012-07-30]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/metalib>
  9. Co je SFX. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/sfx/>
  10. CUBR, Ladislav, HAVLOVÁ, Jaroslava. Digitální repozitář. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-03]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000014292&local_base=KTD>.
  11. DEMČÁK, Marek. *Vyplnto.cz : komplexní realizace online průzkumu* [online]. 2008, 1. července 2012 [cit. 2012-07-25]. Dostupné z <http://www.vyplnto.cz>.
  12. Digitool. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 18.07. 2012 [cit. 2012-07-19]. Dostupné z: <http://digitool.cuni.cz/DIGITool-67.html>
  13. E-Journals: seznamy online časopisů. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/sfx/clanky-a-prezentace/seznamy-casopisu/>
  14. EZProxy. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 19. 1. 2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z: <http://ezproxy.cuni.cz/>
  15. Hlavní přínosy. *Multidata Praha, s. r. o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/verde/o-systemu-verde-1/hlavni-prinosy>

16. Hot Articles. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2001 [cit. 2012-07-17]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/bx/hot-articles>
17. Jednotné přihlašování u knihovních aplikací. *EIZ UK* [online]. Praha, 2010, 12. 6. 2011 [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://eizuk.blogspot.cz/2011/06/jednotne-prihlasovani-u-knihovnich.html>
18. KOLEKTIV AUTORŮ UK. *Portál elektronických časopisů* [online]. Praha, 2012, 19.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://pec.cuni.cz>
19. KOLEKTIV AUTORŮ UK. *Portál elektronických zdrojů* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, [2001] [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://pez.cuni.cz/>
20. KUČEROVÁ, Helena. Databáze. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000089&local_base=KTD.
21. MetaLib. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/metalib/>
22. MINISTERSTVO KULTURY ČR. *Knihovny významných českých osobností* [online]. Praha, [2010] [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://www.osobniknihovny.cz/>
23. PAVLÍK, Jiří. EZProxy. UNIVERZITA KARLOVA. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 19.05. 2004, 19.01. 2011 [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://ezproxy.cuni.cz/>
24. PAVLÍK, Jiří. Řekni Shibboleth :-) Webové jednotné přihlašování nejen pro vzdálený přístup v knihovnách [online]. 4. května 2009 [cit. 2009-07-30]. 3 s. Preprint příspěvku do sborníku Knihovna. Dostupné na FTP serveru: <ftp://ftp.ruk.cuni.cz/pub/support/jp/Shibb4Knihovna.pdf>.
25. PAVLÍK, Jiří. SFX, Verde a MetaLib ve službách Univerzity Karlovy v Praze. *Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 5 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <http://www.ikaros.cz/node/4722>. URN-NBN:cz-ik4722. ISSN 1212-5075.

26. Shibboleth. *Knihovní služby Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 11. 07. 2012 [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://kis.is.cuni.cz/KSIS-41.html>
27. Shibboleth. ÚK ČVUT. *Ústřední knihovna ČVUT* [online]. Praha, © 2010 [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://knihovna.cvut.cz/informacni-zdroje/e-database/shibboleth.html>
28. SFX. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004, 28.05 2012 [cit. 2012-07-16]. Dostupné z: <http://sfx.cuni.cz/>
29. SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena, KAŠPAROVÁ, Eva. 2001. *Základy sociologického vzkumu*. Vyd. 1. Praha : Management Press; 2001. 160 s. ISBN 80-7261-038-4.
30. SVRŠEK, Ladislav. Všeobecné pravidlá využívania elektronických informačných zdrojov. *Ikaros* [online]. 2004, roč. 8, č. 4 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1607>>. URN-NBN:cz-ik1607. ISSN 1212-5075.
ŠŤASTNÁ, Petra a Karolína KOŠŤÁLOVÁ. Elektronická knihovna časopisů: EZB. NÁRODNÍ KNIHOVNA. *Národní knihovna České republiky* [online]. Praha, 2012, 19.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://ezb.nkp.cz/>
31. UNIVERZITA KARLOVA. Aleph. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2004, 2. 2. 2011 [cit. 2012-07-18]. Dostupné z: <http://aleph.cuni.cz/ALEPH-12.html>
32. UNIVERZITA KARLOVA. *Digitální univerzitní repozitář* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2007 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z: <http://repozitar.cuni.cz>
33. Verde. *Multidata Praha, s. r. o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/verde/>
34. Vyhledávací okénko pro vaše webové stránky. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha:

Univerzita Karlova, 2007-2012 [cit. 2012-07-29]. Dostupné z:
<http://metalib.cuni.cz/dalsi-nastroje/vyhledavaci-okenko>

35. ZACH, Michael. SFX: Portál elektronických časopisů UK - PEC. UNIVERZITA KARLOVA. *Knihovní služby informačního systému Univerzity Karlovy* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2004, 28. 5. 2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné z:
<http://sfx.cuni.cz/SFX-24.html>
36. Životní cyklus e-zdrojů. *Multidata Praha, s.r.o.* [online]. Praha: Multidata, 2006-2011 [cit. 2012-07-13]. Dostupné z: <http://www.multidata.cz/produkty/verde/o-systemu-verde-1/zivotni-cyklus-e-zdroju>